

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

**Etnografický výzkum fotbalového týmu
na vesnici**

Kristýna Svobodová

Vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná

Praha 2015

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. května 2015

.....
Kristýna Svobodová

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat Mgr. Hedvice Novotné za vedení mé bakalářské práce a za její rady a čas, který mi věnovala.

Obsah

1 Úvod	1
2 Teoretické zakotvení – Vesnice	3
2.1 Vesnice.....	3
2.2 Sociální vztahy na vesnici.....	4
2.3 Sociální instituce na venkově.....	5
2.3.1 Vesnické spolky	5
2.3.2 Hospoda	6
2.3.3 Přátelské skupiny	7
3 Teoretické zakotvení - Hra	9
3.1 Hra	9
3.2 Agonální hra.....	11
3.3 Sport	12
3.4 Sport a socializace.....	12
3.5 Vrcholový a zájmový rekreační sport	13
3.6 Trenérství.....	14
3.7 Fotbal	14
4 Výzkumné otázky.....	15
5 Metody a reflexe výzkumu	16
5.1 Výzkumná strategie	16
5.2 Techniky sběru dat.....	16
5.3 Analytické postupy	17
5.4 Prostředí výzkumu	18
5.4.1 Spolky a sdružení.....	18
5.5 Výběr vzorku	19
5.6 Hodnocení kvality výzkumu	20
5.7 Etika výzkumu	21
6 Empirická část.....	22
6.1 Popis fotbalového zázemí.....	22
6.1.1 Hřiště.....	22
6.1.2 Kabiny.....	23

6.2 Rozdělení prostoru	23
6.2.1 Cesty.....	24
6.2.2 Oblasti a okraje	24
6.2.3 Uzly.....	25
6.3 Historie kosteleckého fotbalu.....	26
6.3 Začátky.....	28
6.4 Fotbal vs. jiné sporty.....	29
6.5 Význam fotbalu - socializace.....	29
6.5.1 Informační centra.....	31
6.6 Význam fotbalu - zábava.....	32
6.6.1 Výhra jako zdroj zábavy	32
6.6.2 Tréninky jako zdroj zábavy.....	33
6.6.3 Kamarádi jako zdroj zábavy a příležitost „ <i>napít se na to</i> “	33
7 Norma – jak by fotbal měl vypadat	36
7.1 Složení týmu	36
7.1.1 Mladší vůči starším.....	37
7.1.2 Bývalý hráči	38
7.1.3 Trenér.....	38
7.2 Trénink.....	40
7.3 Mládež	41
7.4 B tým.....	41
7.5 Výhry.....	42
7.6 Fotbal a vesnice	42
7.6.1 Využití hřiště	42
7.6.2 Význam fotbalu pro vesnici.....	43
7.6.3 Význam fotbalu pro fanoušky	44
8 Praxe – jak fotbal vypadá	46
8.1 Složení týmu	46
8.1.1 Kamarádká skupina	46
8.1.2 Srdcaři	47
8.1.3 Mladší vůči starším.....	48
8.1.4 Bývalí hráči	49

8.1.5 Trenér.....	51
8.2 Trénink.....	52
8.3 Mládež	53
8.4 B tým.....	53
8.5 Hra, výhra.....	54
8.6 Finance.....	55
8.7 Fotbal a vesnice	57
8.7.1 Využití hřiště	57
8.7.2 Význam pro vesnici	58
8.7.3 Skupiny v rámci vesnice	59
8.7.4 Fotbal a fanoušci	60
9 Závěr.....	61
10 Prameny a literatura.....	63

1 Úvod

Kolem fotbalu se pohybuji odmalička. Dostali mě k němu prarodiče, již dlouhou část svého života žili přímo na fotbalovém stadionu, kde měl můj děda jakožto vysloužilý hráč a následný trenér na starosti správu hřiště. Pravdou je, že mám zkušenosti spíše z profesionálního prostředí, na vesnici je to něco jiného. Nicméně o to větším tématem je pro společnost. Kopanou hraje, či hrál téměř každý muž právě na této vesnické úrovni, a to se stejným nasazením, jako by hrál na tom nejprestižnějším trávníku. Stejně tak si troufám tvrdit, že to je téma prozatím příliš neprobádané, tedy věřím, že tato práce bude někomu užitečná.

Moje bakalářská práce nese název Etnografický výzkum fotbalového týmu na vesnici. Pro získání informací jsem použila metodu etnografického výzkumu, abych byla schopná zjistit veškeré informace o zkoumané skupině. Výzkum jsem prováděla od konce srpna 2014 do dubna roku 2015, nicméně ve zkoumaném prostředí jsem se pohybovala již od léta roku 2013, takže jsem ho za tu dobu měla možnost poznat. Mým záměrem bylo komplexně poznat skupinu osob a prostředí, které jsem zkoumala. Chtěla jsem vědět, jaké jsou ve skupině vztahy, jak k sobě navzájem přistupují starší a mladší hráči, jaké zde působí v rámci týmu skupiny, jaké mají hráči očekávání, jaké významy fotbalu připisují a jaké je propojení právě fotbalového týmu, resp. klubu a tohoto vesnického prostředí ve smyslu, zda může být fotbalový klub prostředkem socializace do dané vesnice, nebo jestli nese nějaké kulturní významy. Měla jsem za cíl poznat prostředí vesnického fotbalu z pohledu samotných aktérů této činnosti. V rámci výzkumu jsem využila i polostrukturované rozhovory s hráči zkoumaného fotbalového týmu. V době mého výzkumu neměl sledovaný tým ideální formu, sestoupil do nižší soutěže a na základě stížností, které zde byly často slyšet, jsem mohla sestavit obraz toho, jaký by měl tým být, aby vyhrával a aby přinesl všeobecnou spokojenost ze svého fungování.

Ve své práci nejprve vymezuji teoretické zakotvení. To rozdělují na dvě části. V části týkající se vesnice, kde čerpám primárně z Kanderta, se zabývám tím, jak fungují sociální vztahy na vesnici, jak se sem občané socializují. Ve druhé části, kterou věnuji hře a sportu vycházím například z Cailloise a toho jaké dává hře definice nebo Sekota, který rozděluje sport na

vrcholový a zájmový. Následuje část o metodologickém provedení mého výzkumu, kde popisuji, jaké metody jsem pro získání dat využila a jak jsem je analyzovala. Třetí je empirická část. Zde nejprve popisuji prostředí svého výzkumu, dále stručně historii klubu. Poté ukazují fotbal na vesnici tak, jak by podle hráčů měl vypadat, co by měl přinášet a následně na základě zúčastněného pozorování popíši, jak skutečně vypadá. V závěru práce pak shrnu celý výzkum a zodpovím výzkumné otázky.

2 Teoretické zakotvení – Vesnice

2.1 Vesnice

Venkov je zkoumán způsobem, který ho „konfrontuje“ s městem (Hudečková, Lošťák, 1995: 38). Je zde vyzdvihován rozdíl mezi „městským“ – „urbánním“ a „venkovským“ – „rurálním“. „Městské“ je chápáno jako moderní, ale také „nezdravé“, oproti tomu „venkovské“ je nemoderní, zaostalé, z pozitivního hlediska ale znamená „zdravé“, „se vztahem k přírodě, vlasti a národu“ (Hudečková, Lošťák, 1995: 43). Dříve bylo považováno „městské“ spíše za lepší, progresivnější a zdálo se, že urbánní společnost vesnickou „pohltil“. Za posledních dvacet let se ale ukazuje jiný trend, a to, že se naopak zdůrazňuje kvalitní život na venkově, v přírodě a „usedlý způsob života“ (Hudečková, Lošťák, 1995: 90).

Člověk vždy považuje místo, kde žije, za střed světa. To se pojí s termínem „místní centrismus“, tedy na základě místa obydlí, člověk kategorizuje okolní svět (Kandert, 2004: 46). Z pohledu vesničanů kategorizuje Kandert jejich odlišnosti od okolního světa:

1. „jazykové rozdíly“ (2004: 47)
2. „přezdívka a mýtus k ní se vážící“ (2004: 47) Jde o přezdívky, které získávají obyvatelé okolních vesnic (2004: 49). Většinou jsou urážlivé (2004: 49), ukazují obyvatele okolních vesnic jako hlupáky (2004: 50). Váže se k nim nějaká veselá historka o jejich původu (2004: 49).
3. „příběhy o vlastní, lokální (vesnické) historii“ (2004: 47) Převážně se jedná o příběhy, které ukazují výjimečnost dané vesnice, nebo se váží k jejímu založení (2004: 52).
4. „krojové odlišnosti“ (2004: 48)
5. „jiné kulturní odlišnosti“ (2004: 48)
6. „náboženské rozdíly“ (2004: 48)

Dále Kandert ukazuje obraz „ideálního vesničana“, ten je vůči „cizincům“ ve vesnici a vůči obyvatelům okolních vesnic vždy tolerantní a klidný, v rámci vesnice ale ukazuje svoji „divokost“ ve formě různých žertíků, rvaček nebo konzumace alkoholu (2004: 54).

Ne každý, kdo žije na území dané vesnice, je považován ostatními za „pravého spoluvesničana“ (Kandert, 2004: 57). Kandert ukazuje, že místo narození není definujícím pro to, aby byl člověk regulérním obyvatelem vesnice. Ve vesnici musí člověk navštěvovat školu a

trávit čas s kamarády. Tak se začlení do své „věkové/generační skupiny“. I kdyby se později z vesnice odstěhoval, vesničanem už díky tomuto začlenění zůstane (2004: 57). Přistěhovalec nebude nikdy plnoprávným „spoluvesničanem“ (Kandert, 2004: 57), ačkoliv každá generační skupina ho může vnímat jinak. Vesničané si uvědomují pouze přistěhovalce svého věku, nebo mladší. Ti, kteří se přistěhovali před jejich narozením, a jsou tedy starší než oni, za přistěhovalce nepovažují (Kandert, 2004: 58).

Vesničané mají povinnost chránit své „pravé spoluvesničany“ - rodáky, očekává se vzájemná pomoc, a to i od těch, kteří se již z vesnice odstěhovali. Představitelé vesnice se často obrací na rodáky, kteří dosáhli nějakého významnějšího postavení ve městě (Kandert, 2004: 61). Vzájemnou pomoc si poskytují lidé v rámci vesnice v závislosti na příslušnosti k dané „vesnické skupině“ (Kandert, 2004: 98). Tím, že spolu tedy žijí v jednom sociálním prostředí, mají k sobě určité povinnosti vzájemné pomoci. Na základě jejich lokální identity se zde rozvíjí další vztahy. Podle Slavkovského nezáleží na tom, jak velké je společenství, vztahy vůči okolnímu světu nejsou dány „množství[m] lidí, ale organizac[i] jejich kolektivní existence podmíně[n]é způsobem života“ (Slavkovský, 2009 podle Bittnerová, [2011]).

Ve vesnici jsou také pro občany důležité „vnější symboly“, jako je kostel, hřbitov, kulturní dům nebo národní výbor (Kandert, 2004: 61), tyto symboly ukazují nezávislost obce (Kandert, 2004: 63).

2.2 Sociální vztahy na vesnici

Na vesnicích je běžné, že lidé znají navzájem své životy, a to díky pozorování toho, co ostatní lidé dělají, ale informace se dozívají například i při domácích návštěvách (Haukanes, 2004: 87, 88). K získávání informací o obyvatelích pomáhají tzv. „přihovory“, kdy se místo pozdravu na ulici kolemjdoucí zeptají, kam vlastně jdou, nebo jak se daří (Kandert, 2004: 97). Tyto informace se pak dostávají do místní „informační sítě“. Ženským „informačním centrem“, kde se získané informace vyměňují, je například kadeřnictví, obchod, fara. Mužským „informačním centrem“ je primárně hospoda (Kandert, 2004: 96). Díky těmto informacím a „obecným znalostem“, což jsou základní znalosti, které mají obyvatelé o domech a o jejich obyvatelích, si lidé utváří obraz jednotlivých rodin. Lidé si „kategorizují svět vnitřní-vesnický“ (Kandert, 2004: 97).

Haukanes dodává, že účast na veřejném životě ve vesnici není samozřejmá, ovšem ideální představou bylo „*pozvat toho, kdo zaklepe na dveře, jednou za čas se ukázat v hospodě nebo na nějaké oslavě a má se účastnit společných prací pro komunitu*“ (2004: 94).

Haukanes vyzdvihuje důležitost sousedských vztahů ve vesnické komunitě hlavně „*kvůli vzájemné pomoci*“ (2004: 88), s čímž se ztotožňuje Kandert, který tvrdí, že „*vůči sousedovi se má jedinec chovat zdvořile, v případě potřeby je od něj očekávána pomoc, a to i bez vyzvání*“ (2004: 76). Nejdůležitější pro každého člena je jeho skupina sousedů a přátel, ze kterých vytváří „*sociální síť*“ (Kandert 2004: 73). Sousedem pak člověk zůstává, i když se přestěhuje do jiné části vesnice, zůstává v „*sociální síti*“ lidí a získává status „*honorárního souseda*“. Nicméně platí pro něj stejná práva a povinnosti, které měl doposud (Kandert 2004: 78).

Dle Kanderta existuje více způsobů, jak se člověk socializuje do vesnické komunity. Je to rodina, příbuzenská skupina, kamarádská skupina a vesnická skupina (2004: 165 – 169).

2.3 Sociální instituce na venkově

2.3.1 Vesnické spolky

Spolky na vesnici nevytváří příbuzní v rámci rodiny, ani sousedé v rámci své lokality, ale vznikají napříč celou vesnicí na základě společného zájmu (Hudečková, Lošťák, 1995: 80). V průběhu komunismu byly tyto spolky více politizované. Navzdory této politizaci, byli obyvatelé aktivními členy spolků, někde to bylo naopak a jejich účast byla pouze formální (Hudečková, Lošťák, 1995: 81). V tomto období byly vesnické spolky dotovány vládou (Haukanes, 2004: 92). Po pádu komunismu došlo k omezení finančních toků do spolků, nicméně i přes to jich velké množství přežilo a spolky získaly funkci pořadatelů vesnických plesů, které byly mezi obyvateli velmi oblíbené. Kromě zábavní funkce měly plesy úkol nalákat obyvatele na pracovní „*brigády*“ (Haukanes, 2004: 92-93). Kandert také ukazuje, jak zájmové spolky na vesnicích ovlivňují život v obci, například právě tím, že pořádají různé veřejné akce (2004: 91).

Mezi venkovské spolky patří například sportovní organizace Sokol, ta se na vesnicích nachází často. Haukanes uvádí příklad, kdy Sokol pořádá cvičení pro ženy, po kterých rády zajdou do hospody. Dále patří mezi úkoly Sokola například různá sportovní klání – fotbal, tenis, hokej

(2004: 92). Dalším důležitým spolkem na vesnici je třeba Sbor dobrovolných hasičů (Kandert, 2004: 91).

2.3.2 Hospoda

Hospoda je pro obyvatele vesnice důležitá, co do trávení volného času. Nese ale i jiné významy, a to komunikační, setkávají se zde lidé ze všech částí vesnice. Stejně jako venkovské spolky i hospoda přesahuje sousedské a příbuzenské vztahy (Hudečková, Lošťák, 1995: 82). Hospodu využívají pro setkávání se ve všední dny převážně dospělí muži (Haukanes, 2004: 88). Sama Haukanes hospodu označuje za „*srdce*“ vesnice (2004: 90). Kandert označuje hospodu za „*místní informační centrum*“, kde si muži předávají své nabyté informace o dění ve vesnici (2004: 96). Hospodu na vesnici využívají i ženy, nicméně ne tak často jako muži a nikdy by do ní nevešly sami. Často sem podnikaly „*návštěvy po cvičení*“ a dokonce pro některé bylo cvičení jen prostředek k tomu, aby se poté mohly jít do hospody pobavit. Nicméně sami muži vnímají hospodu jako své útočiště a někdy mají problém právě s návštěvami hospody ženami (Haukanes, 2004: 91). Je časté, že v hospodě se projednávají i různé důležité záležitosti (Hudečková, Lošťák, 1995: 82), například se zde konají schůze vesnických spolků (Haukanes, 2004: 92).

Většina společenských událostí na vesnici byla spojena s následnou návštěvou hospody. Haukanes nazývá tuto příležitost „*napít se na to*“ (2004: 93) a netýká se pouze neformálních událostí, jako je cvičení žen nebo brigády, „*napít se na to*“ funguje stejně tak i u formálních událostí, jako jsou schůze místního zastupitelstva, nebo dokonce výroční schůze zemědělského družstva (2004: 93). Tyto akce, které končily v hospodě, měly často více socializační charakter. To, co po akci následovalo – „*napít se na to*“, bylo mnohdy důležitější, než aktivita sama viz cvičení žen (2004: 95).

Hospoda je místem socializace, místem, kde se vstupuje do vesnické komunity. „*Jsem si jistá, že tuto kariéru (starosty) zahájil v požárním sboru a v hospodě.*“ (Haukanes, 2004: 103). Hospoda je místem socializace i pro malé chlapce, kteří postávají venku před hospodou (Kandert, 2004: 169).

2.3.3 Přátelské skupiny

Podobně jako vůči sousedovi, se „*vůči kamarádovi má jedinec chovat zdvořile a otevřeně, ovšem otevřenost, je-li to v kamarádově zájmu, má přednost před zdvořilostí. Důležité je přesvědčení o vzájemné pomoci a podpoře, kterou si kamarádi mají (musí) poskytnout.*“

V kamarádských skupinách tedy více převažuje neformální chování na rozdíl od sousedských skupin (Kandert, 2004: 82). Kamarádskou skupinu také neovlivňuje místo obydlí svých členů. Ti mohou být rozptýleni po celé vesnici (Kandert, 2004: 80).

Kamarádská skupina začíná vznikat již ve věku 3 – 4 let dítěte, kdy si společně hrají. V té době se jedná ale zatím pouze o jakousi „*dětskou partu*“, jež se až postupně promění v kamarádskou skupinu (Kandert, 2004: 167). Členové jsou samozřejmě stejného věku, maximální hranicí je 5 – 7 let věkového rozdílu (Kandert, 2004: 82). Tím, že se spolu členové znají od malička, je ve skupině patrná neformálnost. Je typické, že členové se navzájem oslovují křestními jmény, či přezdívkami (Kandert, 2004: 80). Největší důležitost v rámci socializace má v období dospívání svých členů. Účastník v této době získává přezdívku, neboli „*vesnické jméno*“, díky níž se začleňuje do vesnického kolektivu (Kandert 2004: 59).

Právě proto, že důležité je období dospívání, oddělují kamarádské skupiny „*místní lidi*“ a „*přistěhovalce*“ (Kandert, 2004: 80).

V některých vesnicích se nachází více kamarádských skupin, někde, a o tom hovoří právě Kandert, se nachází pouze „*jediná neformálně organizovaná skupina mládenců*“ (2004: 80-81).

Kamarádské skupiny fungují na vesnici také coby organizátoři různých vesnických zábav, nebo mají na starosti sportovní vyžití, pakliže jsou to zároveň místní fotbalisté (Kandert, 2004: 81). Tyto skupiny se stávají součástí dané vesnice a stávají se „*vesnickým folklorem*“ tím, jak tradují své zažité historiky, „*příběhy zaznamenávající různé hrdinské činy mužské mládeže*“ (Kandert, 2004: 82).

Kromě „*kamarádské skupiny*“ v rámci vesnice, má pak každý z členů ještě své vlastní „*individuální kamarádské skupiny*“, které se odvíjí od jeho pracovního zařazení, nebo od jeho dalších zájmů, členové této „*individuální kamarádské skupiny*“ pak mají přístup do vesnické „*kamarádské skupiny*“, ale pouze v přítomnosti svého „*tvůrce*“ (Kandert, 2004: 82).

Příbuzenská skupina je kladena na vyšší, důležitější pozici v životě člověka, než jsou jiné lokální skupiny. Členové příbuzenské skupiny jsou si také povinni pomoci, „*pomáhají si v ekonomických i politických činnostech, podílejí se případně i na vyhledávání manželských partnerů, podílejí se na výchově dětí členů skupiny aj.*“ (Kandert, 2008: 109).

Pro socializaci člověka do dané vesnice je důležitá také vesnická skupina. Ta začíná působit na dítě už v jeho třech letech, kdy se děti „*zatoulávají*“ do různých částí vesnice. Nejprve se setkávají se sousedy, poté i s dalšími obyvateli. S ostatními vesničany, respektive vesničané s dětmi, se setkávají již po narození, kdy se zastavují na ulici a mluví k dítěti „*do kočárku*“. To jsou právě ony „*přihovory*“, které se dítě učí znát už od malička (Kandert, 2004: 168). Ve věku devíti až deseti let je již dítě znalé vesnických záležitostí, příslušnost k vesnické skupině si pak uvědomuje při nástupu do školy. Tato příslušnost se projevuje tím, že děti mají posměšky na děti z jiných, okolních, vesnic (Kandert, 2004: 169).

Mít ve vesnici školu byl dříve naprostý základ, nicméně i tak se jednalo pouze o obecní, nešlo o žádné vyšší odborné školy. Od 70. let se pak začaly školy na vesnicích rušit, k obnově po roce 1989 příliš nedocházelo (Hudečková, Lošťák, 1995: 83). To je jeden z důvodů, proč zůstává mládež z komunitních aktivit vyhraněna. Musí totiž za vzděláním dojíždět, případně zůstává na internátech. Dokud jsou mladí svobodní, odjíždí do sousedních vesnic na diskotéky či zábavy, čímž se z komunity také vyčleňují (Haukanes, 2004: 96). Naopak se ale právě v období dospívání nejvíce začleňují v rámci své kamarádské skupiny (Kandert, 2004: 59).

3 Teoretické zakotvení - Hra

3.1 Hra

Sokol zdůrazňuje důležitost hry pro člověka. Jde o činnost, která je patrná u dětí i dospělých, v celé lidské historii (2004: 81). Caillois tvrdí, že „*hra nemá žádný smysl než sama v sobě*“ (1998: 29). Hra je primárně „*svobodným jednáním*“, které vystupuje z běžného života a díky jeho pravidelnosti se stává přirozenou součástí našich životů (Huizinga, 2000: 17 – 19). S tím, že je hra pro život člověka důležitá, by jistě souhlasili i mnozí filozofové, například Fink, který na hru klade velký důraz a nazývá ji „*oázou štěstí*“ (1992: 5) – oázou, která nás vytrhává z kontextu našich životů, jež se neustále ženou za něčím vyšším, budoucím (1992: 14). Hra klade naše životy i myšlenky do přítomnosti (1992: 15-17). Sokol hru charakterizuje tak, že ji vymezuje vůči životu. Hra jako taková je vážná, stejně jako život, ačkoliv se ale od života odlišuje. Jde jen o „*umělý model života a světa*“, do kterého člověk vstupuje z „*obyčejného světa tam venku*“ (2004: 82).

Hra se tedy od běžného života liší, je omezena prostorem i časem, a to i na fyzické úrovni – bílou čarou, pískalkou apod. Hra se hraje na místech k tomu určených a využívají se převleky, aby se ještě více od skutečného života odlišila (Sokol, 2004: 82). Tím, že člověk „*hraje*“ někoho jiného, vyděluje se opět z každodenního „*obyčejného světa*“ (Huizinga, 2000: 22).

Sokol porovnává hru i s bojem, největší rozdíl mezi nimi je v pravidlech, které hra skýtá, a v soudci, který dbá na jejich dodržování (2004: 83). Pravidla jsou něčím, co nám poskytuje „*dokonalost*“ v našem nedokonalém světě (Huizinga, 2000: 21), při jejich porušení se pak hráč na okamžik dostává zpět do „*obyčejného světa*“, který ustaví rozhodčí (Huizinga, 2000: 22).

Hra je napínavá (Sokol, 2004: 84) a dochází při ní ke „*střetávání svobod*“ (Sokol, 2004: 85). Každý z hráčů se snaží „*přebít*“ svobodu protihráče (Sokol, 2004: 85). Ve hře se střetávají dva hráči, každý má svoji taktiku a taktika toho druhého se mu jeví jako omezení. Absolutně svobodný je pouze první tah, nebo první servis, což dává hráči výhodu. Tu korigují pravidla (Sokol, 2004: 83).

Huizinga propracovává pojem vítězství. Pro vítězství je potřeba mít protihráče a „*ukázat se na konci hry silnějším*“. Nejde o to získat moc, primární je touha být lepší než ostatní, a to

platí obzvláště u agonálních her (2000: 74 – 75). Výsledkem výhry je čest, vážnost, prestiž, které mají pro vítěze trvalý charakter (Huizinga, 2000: 75). A právě touha po ocenění je důvodem, který vede ke zlepšování se (Huizinga, 2000: 92).

Caillois shrnuje vlastnosti hry a dává jí několik jasných charakteristik (1998: 31 – 32):

- 1) Svoboda (1998: 31). Hráč bude hrát pouze v případě, že sám bude chtít (1998: 29), pakliže ho k hraní donutíme, hra ztratí atribut „*radostné zábavy*“ (1998: 31). Hra je naprosto svobodnou činností (1998: 29).
- 2) Vydělení z každodenního života (1998: 31). Je to činnost, která se od běžného života odlišuje. Je omezena prostorem, při jehož překročení je hráč penalizován, a časem, kdy je začátek i konec hry oznámen dohodnutým signálem (1998: 28).
- 3) Nejistota (1998: 31). Výsledek hry je nejistý. Až do konce nesmí být patrné, kdo bude vítězem (1998: 29).
- 4) Neproduktivita. Hra sama nevytváří hodnoty, ani majetek (1998: 31).
- 5) Podřízení pravidlům (1998: 31). Hra je omezena pevnými pravidly, která si stanoví hráči a která jsou nenapadnutelná. Důležitost pravidel dokládá to, že hru neničí člověk, jenž podvádí, ale ten, který popírá celý její smysl. Podvodník totiž existenci pravidel akceptuje a předstírá, že je následuje (1998: 29). Existují ale hry, které pravidla nemají, jsou to hry, které jsou založeny na improvizaci a na roli, kterou člověk zrovna hraje. Nicméně i tak hru doprovází vědomí o tom, že herní situace není reálným životem (1998: 30).
- 6) Fikce. Člověk si uvědomuje onu iluzi, ve které se nachází (1998: 32).

Caillois dále dělí hru do kategorií – Agón, Alea, Mimikry a Illinx (1998: 33). Agonální hry mají charakter soutěže (1998: 35). Při hře typu Alea je hráč pasivní, zasahuje sem štěstěna a není potřeba trénink (1998: 37). Mimikry je typ hry, který nepodléhá pravidlům (1998: 30) a kdy se člověk pouští do fiktivního světa (1998: 40), užívá masku a zapomíná na vlastní osobnost (1998: 40). U hry typu Illinx se člověk poddává omámení svých smyslů (1998: 44), sem patří například i alkohol nebo tanec (1998: 47).

Huizinga hře připisuje ještě další vlastnosti: „*hra jako forma činnosti, jako forma mající smysl a jako sociální funkce*“ (2000: 13). Připisuje hře zásluhy na vzniku kultury, kultuře dává základ (2000: 14).

Po ukončení hry mají hráči tendenci společný kontakt neukončit a snaží se ve formě různých klubů zachovat ono „kouzlo“, které hra skýtá (Huizinga, 2000: 23).

3.2 Agonální hra

Agonální hry se projevují jako soutěž. Figuruje zde dva soupeři, či mužstva, pakliže se jedná o šachy, fotbal, box nebo zde může být i větší množství soupeřů, v případě například běžeckých závodů (Caillois, 1998: 35). Soupeři se utkají za ideálních rovných podmínek. Vytváří se zde ale „*druhotná nerovnost*“, která vzniká tak, že jeden z hráčů má výhodu prvního tahu, nebo při sportovních zápasech sehraje roli výběr strany, při čemž mají hráči slunce v zádech apod. (Caillois, 1998: 35). Pravidla tedy dbají na střídání stran, nebo losování (Caillois, 1998: 36). Na základě rovných podmínek v zápase je pak vítězství nezpochybnitelné (Caillois, 1998: 35). Soutěžící se snaží vyniknout ve své disciplíně (Caillois, 1998: 36). Agonální hry vyžadují trénink, kázeň a výdrž (Caillois, 1998: 36). Při tréninku svých schopností je třeba být disciplinovaný a dokázat ovládnout své tělo, což je Foucaultova myšlenka v jeho koncepci „*Poslušných těl*“ (Foucault, 2000: 199). „*Disciplína již není prostým umístění těl, vydobytí a akumulace jejich času, nýbrž sestavování sil tak, aby bylo dosaženo účinného stroje*“ (Foucault, 2000: 237), nejde tedy pouze o individuální snahy každého ze členů týmu, ale tým musí fungovat jako celek a být schopen porážet ostatní soupeře. Cílem zápasu není způsobit svému soupeři újmu, ale „*předvést svou převahu*“ (Caillois, 1998: 37).

Agonální hra má význam i pro diváky. Hra se stává „*divadlem, kterého se diváci účastní jen zprostředkovaně*“ (Sokol, 2004: 82). Takováto hra patří do typu mimikry, kdy se hraní rolí přenáší z aktérů na diváky, již se identifikují se závodníkem (Caillois, 1998: 43). Diváci povzbuzují svůj tým, ale také se snaží pomoci tím, že napodobují chování sportovců. Caillois tvrdí, že zde vzniká „*mimetická soutěž, která je dvojníkem skutečného agónu na hřišti nebo na závodní dráze*“ (1998: 43).

Je důležité poznamenat, že agonální hry nejsou jenom výsadou lidí, respektive dospělých. Tyto hry znají i zvířata a hrají je i děti (Caillois, 1998: 36 – 37). Tím pádem můžeme poznamenat, že sama hra existuje déle, než kultura (Huizinga, 2000: 9).

3.3 Sport

Sport svým charakterem zapadá mezi agonální hry. Různá sportovní klání se pak vyskytují na světě napříč všemi časovými obdobími.

Sporty nesly další kulturní hodnoty a často se spojovaly například s náboženskými oslavami, což již dnes nevidíme. Huizinga dokonce tvrdí, že dnešní sport existuje vedle samotné kultury a žádné kulturní významy nenesou (2000: 268).

Dřívější hry se nikdy nevyvinuly do organizovaných soutěží, jako známe ze současnosti. Až v dnešní době získává sport jasnou strukturu, především se tak děje u her míčových (Huizinga, 2000: 266). Aby mohla vzniknout moderní sportovní organizace, musí se v dané disciplíně vyskytovat množství stabilních mužstev, či týmů, které budou své dovednosti trénovat (Huizinga, 2000: 267).

Huizinga ale upozorňuje, že s onou moderní organizací sportu se ze hry vytrácí lehkost a nevážnost. Po hráčích se neustále vyžadují větší výkony a lepší výsledky (2000: 267). Na základě toho pak dochází k rozdělení na amatéry a na profesionály, pro něž už hra přestává být hrou – ztrácí se z ní radost a spontánnost (2000: 268).

3.4 Sport a socializace

Socializace je „komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti“ (Velký sociologický slovník, 1996: 1012). O socializaci v souvislosti se sportem mluví Sekot, který ji spojuje ještě s termínem „resocializace“. To je „stav opouštění původních vzorů chování a přijímání nových vzorů, jako součásti zásadních životních změn v životě jedince“ (Schaefer, Lamm, 1995 podle Sekot, 2008: 20). Resocializace je patrná u sportovců, a to v případě „sportovní migrace na mezinárodní úrovni“ (Sekot, 2008: 20). Sport je v kontextu socializace důležitý hlavně v období dospívání chlapců, kteří si sportem například zvyšují sebedůvěru a získávají pozitivní ohlasy od svého okolí (Sekot, 2008: 23). Socializací pak sportovec prochází i při odchodu do „sportovního důchodu“. Většinou se po odchodu z aktivního sportu bude sportovec věnovat

například trenérské činnosti, nebo se zapojí do organizačního týmu. K ukončení kariéry dochází z různých důvodů, může to být přestěhování se, sňatek, nebo zranění (Sekot, 2008: 24).

3.5 Vrcholový a zájmový rekreační sport

Sekot odlišuje vrcholový a zájmový rekreační sport. Nachází se mezi nimi několik důležitých rozdílů.

Vrcholový sport je zaměřen na výkon ve sportu, hlavním cílem je vítězství. Obsahuje v sobě tvrdý trénink, kdy sportovec může pociťovat bolest a lidské tělo je pro něj pouze prostředkem ke sportovní aktivitě. Dává výsadní postavení těm nejlepším sportovcům, je hierarchizován tak, že sportovcům jsou nadřazeni trenéři a těm zase vlastníci a správci klubu. Soupeř se ve vrcholovém sportu ukazuje jako nepřítel (Sekot, 2008: 29).

Vrcholový sport je pak provázán i s dalšími subjekty, a to „světem byznysu, politikou a masovými médii“. Zájemem všech těchto zúčastněných stran je „úsilí o co nejvyšší materiální zisk a získávání veřejné pozornosti“ (Sekot, 2008: 30). Existuje zde přímá úměra – vrcholový sport přitahuje stále více aktivních sportovců, kteří chtějí vyhrávat, stejně tak ale sport přitahuje čím dál více pasivních diváků. Právě skutečnost pasivních diváků je pak připisována na vrub vrcholového sportu: „odvádí masy od aktivního sportování tím, že jim nabízí pasivní podívanou diváckého sportu“ (Krawczyk, 2004 podle Sekot, 2008: 30).

Zájmový rekreační sport je oproti vrcholovému zaměřen na prožitek při sportu a na porozumění mezi spoluhráči. Jedinec se soustředí na to, aby mu sportovní činnost přinášela radost a pohodu. Co do rozhodování, panuje zde demokracie, o moc se dělí trenéři i sportovci (Sekot, 2008: 31). Soupeři jsou zde pak pojímáni jako ti, jež „udělují soupeření povahu vzájemného testování“ (Coakley, 2001 podle Sekot, 2008: 31).

Zájmový rekreační sport je, jak říká Sekot, „subsystémem moderního sportu“ (2008: 31). Jeho hlavním cílem není vítězství ani materiální odměna. Nejvyšším úspěchem, který zde může sportovec získat, je lokální úspěch. Není cílen na to, porazit soupeře. Ačkoliv i zájmový rekreační sport vykazuje znaky soupeření a snahu vítězit, důležitější jsou mezilidské vztahy a

radost ze sportovní činnosti. Sekot řadí vesnické fotbalové klání do zájmového rekreačního sportu (2008: 32).

Největším rozdílem, který Sekot ukazuje, je to, že zájmový rekreační sport je v sociálním kontextu zakotven, kdežto vrcholový sport existuje mimo něj a je z něj vytržen (2008: 32-33).

3.6 Trenérství

Trenéra označuje Sekot za „*formálního vůdce*“, který má několik úkolů. Má na starosti tréninkový proces, který řídí, má na starosti organizační záležitosti a je vůdcem sportovního týmu (2008: 69). Jeho úkolem je motivovat sportovce k nejlepším možným výkonům. Je pod tlakem samotných sportovců, dále na něj působí také například diváci, média nebo sportovní manažeři (2008: 70).

3.7 Fotbal

Počátky fotbalu v Čechách jsou v Praze. První fotbalová pravidla vyšla v roce 1890, v dalších letech začaly právě v Praze vznikat první kluby. Do zbytku Čech se fotbal dostává na počátku 20. století. Vesnický fotbal se také nejprve vyvíjí kolem Prahy (Jelínek, 2005: 6-7).

Organizaci fotbal začne získávat v roce 1901, kdy byl založen Český svaz footballový, který procházel v průběhu let různými přejmenováními a výkyvy v závislosti na politické situaci v Čechách. V roce 1989 vznikl Národní fotbalový svaz, který změnil název na Českomoravský fotbalový svaz – ČMFS, ten funguje doposud. Regionální členění získával fotbal postupně od roku 1909, kdy vznikaly župy, Západočeská župa footballová. Ty opět za totality zanikly. V současné době ČMFS sestává z regionálních svazů, které korespondují s administrativním členěním ČR (Jelínek, 2005: 80).

Česká republika se fotbalově dělí na kraje a ty dále na okresy (Jelínek, 2005: 80). Mezi nimi je možné se vertikálně pohybovat. Pro orientaci v českých a moravských soutěžích příkládám tabulku. Nejpřehlednější jsem našla na české Wikipedii:

Systém českých klubových soutěží mužů

Soutěže řízené ČMFS (profesionální)					
1.	1. česká fotbalová liga				
2.	Fotbalová národní liga				
	Soutěže řízené řídicí komisí pro Čechy			Soutěže řízené řídicí komisí pro Moravu	
3.	Česká fotbalová liga			Moravskoslezská fotbalová liga	
4.	Divize A	Divize B	Divize C	Divize D	Divize E
Soutěže řízené krajskými fotbalovými svazy a Pražským fotbalovým svazem					
5.	Krajské přebory a Pražský přebor				
6.	I.A třídy				
7.	I.B třídy				
Soutěže řízené okresními fotbalovými svazy a v Praze Pražským fotbalovým svazem					
8.	II. třídy (okresní přebory) a Pražská II. třída				
9.	III. třídy (v 73 ze 77 okresů)				
10.	IV. třídy (ve 48 ze 77 okresů)				

(Wikipedia, 2001-).

4 Výzkumné otázky

Mým záměrem je zjistit, jak se to má s fotbalem na současné vesnici. Jestli tím, jak ho hráči pojmají, a svou strukturou, tíhne spíše k vrcholovému sportu (Sekot, 2008: 29), nebo naopak k zájmovému rekreačnímu sportu (Sekot, 2008: 31) a nese s sebou tedy i jiné kulturní významy (Sekot, 2008: 33). Jestli se hráči skrze svůj tým socializují i do dané vesnice a zda plní tým nějaké úkoly pro komunitu. Pokusím se na základě výpovědí mých informátorů zjistit, jak by takový ideální vesnický fotbalový tým měl fungovat, a na základě zúčastněného pozorování porovná s tím, jak opravdu funguje.

5 Metody a reflexe výzkumu

5.1 Výzkumná strategie

Pro svůj výzkum jsem si vybrala kvalitativní výzkumnou strategii. Ta mi umožnila co nejlepší „*vhled*“ do dané problematiky, to například proto, že se zabývá výzkumným tématem v jeho přirozeném prostředí (Hendl, 2005: 52), ukazuje, proč se vůbec daný problém objevil a zkoumá ho do hloubky (Hendl, 2005: 53). Pro můj výzkum se kvalitativní strategie hodila i proto, že se zajímá o „*procesy v menších sociálních jednotkách*“ a zkoumá konkrétní chování několika zkoumaných osob, jejich zájmy, hodnoty nebo motivace (Hendl, 2005: 58). Pohybovala jsem se v malé skupině osob, díky kvalitativnímu výzkumu jsem tedy získala právě o malém zkoumaném vzorku velké množství informací, díky nimž jsem mohla zkoumanému problému porozumět (Novotná, 2009/2010b).

5.2 Techniky sběru dat

Ke sběru dat jsem využila etnografický výzkum a zkombinovala jsem ho s polostrukturovanými rozhovory, které mi pomohly dokreslit individuální postoje každého z hráčů. Můj výzkum měl induktivní charakter, tedy nejprve jsem sociální prostředí prozkoumala a až následně jsem vyvozovala závěry (Novotná, 2009/2010a).

Etnografický výzkum dává možnost popsat, co se ve zkoumaném prostředí děje, kdy se to děje, kdo se tohoto dění účastní a proč (Hendl, 2005: 193). Díky zúčastněnému pozorování jsem tedy mohla vidět, jak zkoumaná skupina funguje, a získala jsem tzv. *native's point of view*, neboli emickou perspektivu, ještě jinak zjistila jsem, jak daná zkoumaná skupina vnímá problém, jaký je jejich úhel pohledu (Heřmanský, 2009/2010b). Spradley popisuje tři druhy pozorování – popisné, zaměřené a výběrové, neboli tzv. metoda trychtýře (Spradley, 1980 podle Heřmanský 2009/2010b). Podle toho jsem se i já svá pozorování pokusila vést. Začala jsem popisným pozorováním, kdy jsem si všímala prostředí, osob v něm se pohybujících a událostí, které zde probíhaly. Dále jsem se přesunula k zaměřenému pozorování, díky němuž jsem začala vybírat podstatné jevy a mohla jsem tvořit strukturu své práce. Na samém konci jsem pak přešla k výběrovému pozorování, kterým jsem ověřovala zjištěné hypotézy (Spradley, 1980 podle Heřmanský 2009/2010b).

Při polostrukturovaných rozhovorech jsem se ptala na základní otázky, které jsem si předem stanovila a postupně jsem přidávala „*probing*“, tedy další otázky, které prohloubily již řečené (Hendl, 2005: 169). Hendl tvrdí, že je dobré hlídat si délku rozhovoru (2005: 166) a že obzvláště důležité pasáže jsou na začátku a na konci rozhovoru. Začátek je důležitý pro navození dobré atmosféry a u konce je pak dobré získat ještě nějaké další důležité informace (2005: 167). Toto tvrzení při mých rozhovorech platilo, na konci rozhovorů jsem většinou získala nejzajímavější informace. Při svých rozhovorech jsem začínala s danými okruhy otázek, na které se chci ptát, většinou jsem se s každým dostala ale někam jinam, na základě toho jsem mohla usuzovat, kdo co považuje za důležité.

Podle Jonese může provádět výzkum jak výzkumník outsider, tak i insider (Jones, 2006: odst. 1). Každý se setkává s jinými problémy, které vyplývají z jeho pozice (Jones, 2006: odst. 2). Insider, jenž provádí výzkum ve své společnosti, nedokáže být dostatečně objektivní, naopak ale může získat informace, ke kterým se outsider těžko dostane, insider by měl mít větší přehled o situaci ve zkoumaném prostředí (Jones, 2006: odst. 4). Outsider i insider mohou získat odlišná data, nebo na ně budou jinak nahlížet (Jones, 2006: odst. 7). Sama sebe považuji ve zkoumané skupině za outsidera, vzhledem k tomu, že ve vesnickém prostředí jsem se nikdy moc nepohybovala a stejně tak v samotném týmu.

5.3 Analytické postupy

Polostrukturované rozhovory jsem si nahrávala na diktafon a poté jsem využila doslovnou transkripci (Hendl, 2005: 208). V průběhu výzkumu se mi tedy nashromáždil textový materiál jak z terénního výzkumu ve formě terénních poznámek, ale i přepsané rozhovory. S těmi jsem pak musela dále pracovat, ačkoliv kvalitativní výzkum je charakteristický tím, že zde proces analýzy probíhá neustále již od první chvíle výzkumu (Heřmanský, 2009/2010a). Dle Konopáskova se se získanými daty pracuje „*kvalitativním způsobem*“ (Konopásek 1997: odst. 7). Já jsem se svými daty pracovala tak, že poté, co jsem všechny převedla do písemné podoby, využila jsem analýzu pro segmentaci a kódování. Miles a Huberman doporučují využívat kódování, při němž si nejprve vytvoříme seznam kódů, se kterými budeme pravděpodobně pracovat. Vytváříme je na základě tématu naší práce, otázek, které klademe, apod. (Miles, Huberman, 1994: 58). Já jsem si připravila několik okruhů, které jsem

předpokládala, že se mi v textech objeví (například „fotbal“, „kamarádi“, „očekávání“, ...), jinak jsem ale dále využívala otevřené kódování a operativně jsem tvořila kódy až během samotné analýzy dat (Heřmanský, 2009/2010a). V kódování jsem měla několik druhů kódů. Využila jsem kódování podle Milese a Hubermana. Prvním druhem jsou kódy „popisné“, které mi jasně řekly, o čem daná pasáž pojednává. Při analýze textu se tvoří jako první. Další jsou „interpretativní“ kódy, které jsem začala používat až poté, co jsem pochopila více souvislostí vyplývajících z mého výzkumu. Ukazují, co z daných úseků textu vyplývá implicitně. Na závěr jsem pak využila „vzorové“ kódy, díky nimž jsem si logicky uspořádala texty na základě předchozích kódů. Kódování vyžaduje pochopení souvislosti a několikanásobné čtení (Miles, Huberman, 1994: 57 – 58).

5.4 Prostředí výzkumu

Svůj terénní výzkum jsem prováděla v Kostelci. Jedná se o větší vesnici, respektive městys, na Vysočině. Leží asi 13 km od Jihlavy, krajského města. Ačkoliv jde o městys, sociální vztahy zde fungují stejně jako na vesnici, tedy tak, jak popisují v teoretické části, proto jsem si pro výzkum tuto lokalitu zvolila. Status městys získala obec v roce 2006. Obec má kolem tisíce obyvatel.

První zmínka o Kostelci sahá do poloviny 14. století, kdy toto panství získalo nového majitele. (Městys Kostelec, 2012: 12) Zpočátku zde převažovalo zemědělství, které bylo hlavním zdrojem obživy obyvatelstva. Dne 17. února 1956 zde bylo založeno jednotné zemědělské družstvo. To pak bylo v roce 1994 transformováno na Agro Kostelec, to zde působí stále, a původní JZD zaniklo (Městys Kostelec, 2012: 70-72).

V Kostelci se nachází škola, která zde funguje již od roku 1919, dále je zde mateřská škola. Je zde také několik historických památek, v Kostelci se nachází kostel sv. Václava, k němuž náleží románská kaple.

5.4.1 Spolky a sdružení

V Kostelci působí několik spolků. Některé z nich již zanikly – Svaz žen, ten zde působil v letech 1968 – 2011, a Sdružení technických sportů a činností, to již také neexistuje. Ze stále

aktivních spolků sem patří Sbor dobrovolných hasičů, Divadelní soubor Kostelec, myslivci, včelaři, Svaz postižených civilizačním chorobami, dále Sbor pro občanské záležitosti, který zde existuje od roku 1953 a má na starosti například vítání občánků nebo gratulace k jubilejním narozeninám, Mateřské centrum Čtyřlístek, existující od roku 2011, kde se schází maminky na mateřských dovolených a tráví společně čas a v neposlední řadě sportovci, které má na starosti TJ Sokol Kostelec (Městys Kostelec, 2012: 80 – 124). V roce 1932 zde začínají působit fotbalisté a postupně se přidávají další sporty. Například lední hokej, který hrál Kostelec od roku 1956 až do roku 2000. Hokejistům se podařilo postoupit až do krajského přeboru. Dále se obyvatelé věnují na amatérské úrovni cyklistice, šachům, stolnímu tenisu, lehké atletice, odbíjené, tenisu, nohejbalu, volejbalu, basketbalu a malé kopané. TJ Sokol Kostelec pak pořádá i další aktivity pro děti – drakiádu, světluškový průvod nebo různá sportovní odpoledne (Městys Kostelec, 2012: 88 – 91).

Pravidelně se zde každý rok koná svatováclavská pouť, masopusty, plesy a další společenské akce (Městys Kostelec, 2012: 125 – 129).

5.5 Výběr vzorku

Pro svůj výzkum jsem využila výběrovou strategii na základě prostředí, které jsem sledovala jako celek a provedla zde vyčerpávající šetření (Novotná, 2009/2010b). Pro mne byl tímto zkoumaným prostředím fotbalový tým v Kostelci. Šlo o skupinu, která má více jak dvacet členů, aktivně jich zde působí asi osmnáct. Nejvíce jsem do kontaktu přišla s jádrovou skupinou deseti členů. Rozhovory jsem dělala jak se členy této jádrové skupiny, tak i s ostatními hráči, většinou tak, že mi každý doporučil někoho dalšího, kdo by mi mohl říct zajímavý názor, takže se mi zde objevila i metoda sněhové koule (Patton, 1990 podle Hendl, 2005: 154). Zkoumaná skupina byla homogenní co do místa bydliště, ale co do ostatních charakteristik jde o heterogenní skupinu (Novotná, 2009/2010b). Získala jsem celkem 11 rozhovorů napříč celým týmem, mluvila jsem s jádrovou skupinou, s hráči A týmu i B týmu, s hostujícím hráčem, nejstarším i nejmladším, abych obsáhla problematiku ze všech perspektiv. Přikládám zde seznam informátorů, již mi poskytli rozhovory. Uvádím je pod pseudonymy v rámci zachování jejich anonymity.

Pořadí	Jméno	Věk	Vzdělání	Vztah k týmu
1	Adam	23	Střední	A tým, brankář
2	Denis	30	Střední	A tým, kapitán
3	Dominik	24	Střední	A tým
4	Jan	22	Vyučen	A tým
5	Lukáš	17	Studen SŠ	A tým, B tým, odchází
6	Milan	35	Střední	B tým, hostování
7	Patrik	30	Střední	A tým
8	Pavel	36	Střední	B tým
9	Radek	26	Střední	A tým
10	Tomáš	24	Vysoké	A tým
11	Vladislav	45	Střední	Trenér

5.6 Hodnocení kvality výzkumu

Lincoln a Guba upozorňují na nebezpečí pro validitu výzkumu. Rozdělují je to tří kategorií, je to reaktivita, zkreslení ze strany výzkumníka a zkreslení ze strany účastníka (Lincoln, Guba, 1985 podle Hendl, 2005: 148).

Reaktivitou se rozumí, že procesy probíhající ve zkoumaném společenství mohou být ovlivněny přítomností výzkumníka (Lincoln, Guba, 1985 podle Hendl, 2005: 148). Reaktivita souvisí i se zkreslením ze strany účastníka (Lincoln, Guba, 1985 podle Hendl, 2005: 148). Vzhledem k tomu, že jsem se pohybovala mezi aktéry v jejich prostředí, mohlo dojít k tomu, že jim má přítomnost byla nepříjemná, což mohlo po dobu výzkumu upravit jejich chování (Lincoln, Guba, 1985 podle Hendl, 2005: 148). Při výzkumu jsem si všimla, že po několika návštěvách byly konverzace příjemnější a hráči se začali chovat přirozeně. Sama jsem se zpočátku příliš nezapojovala do dění. S otázkami jsem začala až v době, kdy si na moji přítomnost přivykli a kdy jsem si získala jejich důvěru. Snažila jsem se vytvořit příjemnou atmosféru.

Ke zkreslení ze strany výzkumníka mohlo dojít, pokud bych si já jakožto výzkumník vzala do terénu své předsudky, názory a pokud bych na základě svých vlastních zkušeností hodnotila zkoumanou sociální realitu (Lincoln, Guba, 1985 podle Hendl, 2005: 148). Prostřednictvím reflexivity jsem se pokusila od svých subjektivních pocitů oprostit, abych získala objektivní data (Hendl, 2005: 148).

Abych se vyhnula různým zkreslením, využila jsem metodu triangulace. To je *„kombinace různých metod, různých výzkumníků, různých zkoumaných skupin nebo osob, různých lokálních a časových okolností a teoretických perspektiv, jež se uplatňují při zkoumání určitého jevu“* (Hendl, 2005: 149). Já jsem využila *„explicitní triangulaci“*, kdy jsem svůj terénní výzkum doplnila o polostrukturované rozhovory (Denzin 1989 podle Hendl, 2005: 150).

5.7 Etika výzkumu

Své respondenty jsem informovala o cílech a průběhu výzkumu, tedy dostali informaci o názvu mé bakalářské práce a univerzitě, v rámci které svůj výzkum provádím. Informovala jsem je o tom, že jejich participace je dobrovolná a účastnit se nemusí nebo mohou sami určovat podmínky své účasti. Data, jež jsem získala, jsou anonymní a nebudou k nim mít přístup třetí osoby. Žádné z důvěrných informací, které mi informátoři poskytli, nezneužiji. V rámci této práce uvádím účastníky pod pseudonymy, stejně tak jsem anonymizovala místo výzkumu (Hendl, 2005: 155). Moje identita byla všem členům známá, věděli, že jsem v místě výzkum prováděla (Heřmanský 2009/2010b).

6 Empirická část

6.1 Popis fotbalového zázemí

6.1.1 Hřiště

Fotbalové hřiště se ve zkoumané vesnici nachází na samém okraji, nicméně vzhledem k velikosti území je v dostupné vzdálenosti ze všech částí. Hráči dochází pěšky, někteří jezdí na kole, není ale výjimkou, že i místní hráč na trénink dojede autem. Pro ty, co se rozhodnou právě pro poslední uvedenou možnost, je přímo před vstupem do areálu štěrkové parkoviště. To slouží samozřejmě i pro soupeře, kteří přijedou na zápas z jiné lokality.

Hřiště je obklopeno z jedné strany lesem, obtéká ho malá říčka a lemuje cesta vedoucí kolem hřiště z vesnice do polí, z dalších dvou stran jsou louky, poslední strana je pak ta, která odděluje parkovištěm hřiště a obytnou zónu vesnice.

Když víme, v jaké lokalitě se hřiště nachází, pokusím se popsat samotný prostor sportovního areálu. Fotbalové hřiště je dominantou, nicméně není zde pouze jedno hřiště. Vedle parkoviště se nachází dvoje tenisové kurty, kam si může přijít zahrát kdokoli z obyvatel vesnice, a tzv. „*umělka*“ – menší osvětlené hřiště s umělým povrchem, basketbalovým košem a menšími brankami. Toto hřiště fotbalisté využívají v zimě, kdy je brzy tma a potřebují mít prostor osvětlený. Více než hráče jsem zde ale vídala malé děti, které si sem chodí „*zakopat*“ s kamarády. Než se dostanu k popisu hlavního fotbalového hřiště, je potřeba zmínit ještě jedno, které se nachází naopak za hlavním hřištěm. To bylo dříve využívané jako tréninkové hřiště, později ho využívali také dobrovolní hasiči. Nyní se mi zdá ale ve stavu jakéhosi pozapomnění, je neposekané a zjevně tedy nevyužívané.

Mezi tréninkovým hřištěm a tenisovými kurty je hlavní hřiště, které je využíváno na zápasy, na tréninky, ale byla jsem i svědkem, kdy se využilo pro kulturní účely ve vesnici. Při podélné straně hřiště najdeme budovu, ve které jsou šatny, klubovna – bufet, toalety a různé další místnosti, kde jsem ale spíše viděla nepořádek. Vedle této budovy je pak zastřešená tribuna. Pro diváky jsou ale ještě naproti, na druhé straně hřiště lavičky, kam se opírá sluníčko a sledování zápasu je o něco příjemnější.

6.1.2 Kabiny

Za hlavní zázemí hráčů považuji šatnu a přilehlou klubovnu, která je při zápasech využívána jako bufet.

Šatna se nachází ve druhém patře budovy, je stará, při příchodu si všimnete, že zde „ženská ruka opravdu nevládne“. Všude je nepořádek, odpadkové koše přetékají, není výjimkou najít zde nedojedené klobásy na papírových táčcích, které se prodávají divákům při zápasech. Místnosti dominuje velké okno s výhledem na hřiště, ostatní zdi pak lemují lavice na sezení a odkládání věcí. Zdi jsou polepené buď plakáty různých fotbalových klubů a týmů, nebo plakáty s polonahými dámami. Do místnosti vedou dvoje dveře. Jedny nás vyvedou na schody a dolu z budovy, druhé pak do klubovny.

Klubovna se při zápasech mění v bufet, jinak ji ale hráči využívají často po trénincích jako místo setkávání. Často se zde v pátek večer konají různá posezení, hrají karty a pije alkohol. Hráči ji využívají jako svoji soukromou hospodu. Dominantou místnosti je opět stejně jako v šatně okno, tentokrát rohové, které poskytuje opravdu dobrý výhled na hřiště, i proto ji tedy diváci využívají pro svoje účely. V rohu naproti oknu je bar, za barem lednice a různé police plné dobrot k zakoupení. Točí se zde pivo, lednice je plná alkoholických nápojů. Jak mi bylo řečeno při žádosti o vodu: „*Tady nealko nenajdeš.*“. V místnosti je pak rozmístěno několik stolů s židlemi a v rohu vedle okna je televize. Je tedy vidět, že místnost si hráči opravdu přizpůsobili tak, aby zde mohli trávit svůj volný čas. Do místnosti vedou opět dvoje dveře. Jedněmi vstupujeme z šatny, druhými prosklenými pak vyjdeme ven na tribunu. Při zápase se před klubovnu vytáhne gril a prodávají se již zmiňované klobásy.

Tribuna je velikostně dostačující, pojme jak domácí diváky, tak ty, kteří přijedou podpořit soupeře. Na základě soutěže, kterou ve vesnici hrají, se totiž hodně často jedná o taková malá místní derby, na které se často vypraví hosté třeba na kole nebo na vycházku.

6.2 Rozdělení prostoru

Disertační práce Evy Čermákové popisuje rozdělení veřejného prostoru na několik základních prvků dle Lynche. Jsou to cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky. Pokud prostor nevykazuje takovéto členění, může být pobyt v něm nepříjemný (Lynche, 2004 podle

Čermáková, 2009: 28). Na základě tohoto rozdělení se také pokusím popsat prostor fotbalového hřiště ve zkoumaném prostoru – v Kostelci. Vynechávám ovšem významné prvky. To jsou význačné snadno viditelné objekty (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 29). Ve zkoumaném prostoru hřiště není ale žádný významný prvek patrný.

6.2.1 Cesty

Cesty slouží pro pohyb osob, jde o dráhy a kolem nich se pak tvoří okolní prostředí (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 28). V rámci areálu se nachází jedna důležitá cesta. Ta, která nás vede od branky, podél budovy a hřiště až na tribunu. A podle toho, kde z cesty odbočíme, nás definuje jakožto hráče, či diváka, zasvěceného, či neznalého prostředí. Pravidlem bývá, že na hřiště opravdu nevstupuje nikdo, kdo na něj nepatří. I když jsem prováděla své pozorování například na trénincích, vždy jsem seděla na lavičce před budovou, pozvánku na trávník jsem dostala vždy až po skončení tréninku. Hřiště je zkrátka takový malý mužský svět, kam nemá pozvání každý. Do klubovny už jsem za hráči mohla, nicméně i šatna mi zůstala skrytá. Tam jsem se podívala jen při procházení, když už tam nikdo nebyl.

Jakožto divák si můžete sednout buď na tribunu a fandit, ti zasvěcenější (hráči, kteří zrovna nezískali nominaci) ale zůstávají právě už před budovou blíž k hřišti a odtud fandí svému týmu.

6.2.2 Oblasti a okraje

Celý prostor města se dělí na několik oblastí, což jsou „*střední až velké části města*“, každá oblast má svůj vlastní charakter (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 28). Oblasti jsou pak od sebe odděleny okraji, které „*vymezují jednu oblast vůči druhé*“ (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 28).

Celý areál bych rozdělila na několik pomyslných oblastí. Jak jsem psala výše, na travnatou plochu nemá rozhodně přístup každý. Je to oblast, kde přestává platit každodenní realita (Sokol, 2004: 82) a hráči se snaží ukázat svoji převahu ve hře (Caillois, 1998: 37), kterou museli předtím na stejném místě natrénovat (Caillois, 1998: 36). Jasným okrajem této oblasti

je bílá krajní čára na hřišti (Sokol, 2004: 82), ale fakticky překračujete hranici, jakmile sejdete z cesty.

Další důležitou zónou je budova se zázemím pro účastníky. Vstup do ní ale není již tak striktně omezen a to proto, že se zde nachází bufet a také toalety, což diváci běžně využívají. Hranicí je opět cesta, nicméně vystoupení není žádné zásadní porušení pravidel.

Je zde také zóna ryze divácká, kam zase příliš nevstupují hráči, jedná se o tribunu a o již zmíněné lavičky na druhé straně hřiště. Z této oblasti můžeme od diváků a fanoušků slyšet různé „rady“, jak soupeře zničit, jak by správná hra měla vypadat, hra se pro diváky stává „divadlem, kterého se účastní jen zprostředkovaně“ (Sokol, 2004: 82). Při vstupu hráčů na tribunu během zápasu by patrně mohlo dojít k přímé konfrontaci, proto je lepší tuto zónu nechat divákům. Nicméně potřeba říci, že lavičková část je poměrně klidná. Možná je to tím, že člověk je zde vydělen z davu diváků, nebo tím, že je blízko hráčům, ale z této části většinou nadávky neuslyšíte.

Poslední zóna, je zóna pro veřejnost, tou myslím tenisové kurty a „umělků“. Je to oblast, která je sama okrajem. V této zóně jste člověk, co si jde zasportovat, při překročení už jste fotbalista, co jde na trénink.

6.2.3 Uzly

Uzly jsou „strategická místa ve městě“, tvoří je převážně křižovatky, nebo třeba sbíhání cest (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 29). Uzly tedy vychází z cesty, kterou jsem již popsala výše. Dle mého názoru se zde nachází jeden velký symbolický uzel. A to právě před budovou, kdy se můžete dát buď doprava a vejít do budovy, nebo budete pokračovat rovně na tribunu, nebo půjdete doleva a sejdete po schodech na hřišti. Je to uzel, kterým řeknete, za jakým účelem jste na hřiště přišli a jaký máte k místu vztah. Buď budete divák, nebo hráč, případně někdo, kdo velmi porušuje pravidla, když vstupuje na trávník.

6.3 Historie kosteleckého fotbalu

Trenér byl osoba, se kterou jsem mluvila s jako prvním i s jako posledním člověkem. On byl ten, za kterým jsem přišla s nápadem výzkumu v jejich týmu. Polostrukturovaný rozhovor s ním jsem nechala ale až na úplný závěr a to z několika důvodů. Jednak jsem chtěla nejdřív poznat tým z té strany, kdy ještě nemám žádné názory autority, chtěla jsem hráče poznat sama a nechtěla jsem, abych se na ně dívala jinak kvůli informacím, které jsem mohla od trenéra získat. A také proto, že jsem z něj neměla příliš dobrý pocit a přiznám se, že sama jsem setkání s ním odkládala, jak se dalo. Nakonec ale byl rozhovor s ním příjemný, řekl mi zajímavé informace, a to obzvlášť jak došlo na historii fotbalu v Kostelci a úspěchy jeho generace. Nakonec mi nabídl kroniku Historie kosteleckého fotbalu, která líčí, jak to šlo s klubem od jeho vzniku v roce 1932 až do roku 2002, kdy byla napsaná. Napsal ji kostelecký obyvatel František Bláha a díky ní se pokusím nějak tuto historii nastínit.

Fotbal je historicky zakořeněný téměř na celém světě. V České republice sahají jeho počátky do roku 1893, kdy vznikají profesionální kluby Sparta a Slavia. Postupně vznikají další a další kluby a ustavuje se Český svaz fotbalu. Jde ale zatím o profesionální týmy, které například můžeme vidět v současné první lize. Impulzem pro vznik amatérských mužstev a nižších soutěží jsou Olympijské hry v roce 1908 v Londýně, kde poprvé nastupují amatérští fotbalisté. Venkovské fotbalové oddíly a venkovské soutěže pak dále vznikají po roce 1930, kdy se odehrálo první Mistrovství světa profesionálních fotbalistů v Uruguayi. Mistrovství světa bylo inspirací i pro vznik DFC (Deutsch Fussball Club) Kostelec v roce 1932. *„Byla první prosincová neděle r. 1932. V česko – německé obci Kostelec, v hospodě se k ustavujícímu sezení sešli pánové...“* (Bláha, 2002: 3).

Na jaře roku 1933 byla zahájena výstavba hřiště a už na podzim se odehrála první přátelská utkání se sousedními vesnicemi. Jelikož Kostelec byla německá vesnice, je zajímavostí, že první rok zde bylo výhradně německé mužstvo, Češi se sem dostali až následujícího roku (Bláha, 2002: 3). V roce 1935 pak vzniklo i družstvo dorostu a tohoto roku se také začaly ustavovat různé vesnické soutěže v rámci okresů. Nicméně v roce 1939 rukovala velká část hráčů na frontu a mužský tým zanikl. Dorostenci zůstali, ale jak autor píše: *„Podmínky pro sport už nebyly vhodné.“* (Bláha, 2002: 5).

Po válce byla snaha fotbal opět oživit, ale při chudobě, která v té době panovala, to nebyl snadný úkol. Fotbalisté téměř rok sháněli body na koupi dresů, štulpny potají vyrobili ženy pracující v rukavičářské fabrice a kopačky upravoval místní švec ze starších bot. V roce 1946 byl tým opět schopen postavit se v soutěžích, ovšem pod jiným názvem, jelikož byl přidružen k organizaci Sokol. Novým názvem byl DSO Sokol Kostelec (Bláha, 2002: 6).

V roce 1948 začíná stát podporovat sport a vznikají fotbalové soutěže, jak je známe dnes. Vznikly oficiální soutěže okresních přeborů, které se dále dělí do čtyř tříd, a týmy mají možnost postupovat do krajských přeborů. Také existuje evidence členů a registrační průkazy. V této době se k A týmu a dorosteneckému družstvu přidává i B tým (Bláha, 2002: 8).

Kronika dále líčí úspěchy mužstva rok za rokem, v pozadí nezůstává ani složení týmů, kroniku doprovází fotografie každé více či méně úspěšné generace. V roce 1952 se podaří jedné z úspěšných generací fotbalistů, jak sám autor říká „*slavné mužstvo*“ (Bláha, 2002: 11), postoupit do krajského přeboru (Bláha, 2002: 8).

V kronice je na několik stran vylíčena stavba nového hřiště, ke které došlo v letech 1964 – 1967. Byla to v té době časově i finančně náročná záležitost. Došlo k vybudování kabin, srovnání terénu hřiště, dokonce byl přeložen potok (Bláha, 2002: 15). Hřiště i zázemí se touto přestavbou dostalo do podoby, jakou má nyní.

V průběhu let vždy mužstvo střídavě postupuje a sestupuje, v roce 1986 se dostáváme do generace, která už je nynějšímu mužstvu dobře známá. V této době zde začínali hrát jejich otcové a nastupuje do týmu také trenér, který na tuto dobu rád vzpomíná. Nicméně nic nebylo tak snadné, nejprve byl tým ve velkém útlumu a sestoupil až do IV. třídy Okresního přeboru. Odtud se dostává v roce 1992 díky reorganizaci soutěží (Bláha, 2002: 35) a týmu se pomalu zase začíná dařit. V roce 1994 byl upraven trávník, o rok později dostaly kabiny novou fasádu, přišlo pár hráčů z jihlavského Spartaku a mužstvo postoupilo do III. třídy (Bláha, 2002: 36). Několik let pak hrálo v této soutěži mužstvo na předních příčkách, v roce 1998 bylo vybudováno nové, druhé hřiště, které už se ale v současné době nevyužívá. Hráčům se podařilo poté vyhrát Okresní přebor a postoupit do krajského v roce 2000, ze kterého ale o rok později zase sestoupilo (Bláha, 2002: 38-39). Vedení týmu se v této době ujímá kapitán mužstva, současný trenér a vedoucí.

V současné době klub prochází krizí, kdy si hráči stěžují na podmínky, jaké v týmu panují. Neúspěch svého týmu každý definuje trochu jinak, stejně tak každý hledá trochu jiné řešení. Zkrátka, tým sestoupil do nižší soutěže, ale ani tady se stále nedaří. Důvodem jsou i četná zranění, která údajně tým postihla. Obecně ale panují dva hlavní názory, proč se týmu nedaří. Oba se navzájem prolínají a těchto problémů jsou si všichni vědomi, jen každý přikládá větší důležitost něčemu jinému. Pro část hráčů je problémem trenér, další skupina, která je početnější pak tvrdí, že problémem je přístup hráčů a disciplína. V samém závěru jsem ale našla ještě dva problémy, na který se pár jedinců včetně trenéra odvolalo, a to chybějící mládež a sebedůvěra hráčů. Dá se říci, že všechno problémy, se kterými se aktuálně klub potýká, jsou provázané a jdou jeden s druhým, je jen otázka toho, co je pro kterého hráče prioritní a čemu on sám přikládá větší význam.

6.3 Začátky

Pro každého malého kluka má fotbal nějaký zvláštní magnet. Všichni začali už jako děti, ve většině případů sehrála důležitou roli rodina – otec, bratr, zkrátka nějaký mužský vzor, který je k této hře přivedl. Ale v pozadí nezůstávají ani kamarádi: *„od malička jsme chodili kopat u nás na hřiště, takže jsem začal hrát s nima fotbal a vydžel jsem až doted“* (Dominik, 24, A tým). Zpočátku nikdo nezačal hrát pro výkony a pro výhry v zápasech. Fotbal fungoval spíše jen jako dětská hra, způsob, jak se seznámit a socializovat: *„Skoro v každým volným čase jsme si s klukama chodili kopat s míčem, když nás bylo víc, hrávali jsme proti sobě, v tu dobu jsme ještě nevěděli, že budeme v budoucnu hrát fotbal. Chodili jsme, protože nás to bavilo a byla sranda“* (Jan, 22 let, A tým).

Fotbal je velice oblíbený pro svou jednoduchost, jak mi prozradil Pavel: *„..., protože když měl někdo míč, tak mu stačí prostě jen kus plácku zelenýho a můžeš ho mastit kdykoliv, není problém... my jsme hráli všude. Kde jsme se jako děcka sešli, tam jsme si zahráli, když tam nikdo nebyl, šli jsme jinam a vždycky jsme mastili fotbal.“*; *„šli jsme ven, lítáme prostě, když byly branky a byl pláček, tak se zahrál fotbal.“* (Pavel, 36 let, B tým). I v současné době je fotbal považován za levnější a jednodušší sport. Právě Pavel pokračuje v tom, že své děti by rád vedl ke sportu, ovšem pro něj není prioritní fotbal, říká: *„Asi určitě fotbal, protože*

vždycky vyjde levněji jako hokej, jo protože hokej, to jsou šílený peníze a nevím, jak na tom budem finančně, že jo.“ (Pavel, 36 let, B tým).

6.4 Fotbal vs. jiné sporty

Fotbal v této vesnici se hraje na amatérské úrovni. Velký rozdíl mezi amatérským a profesionálním týmem je v tom, že hráči si mohou dovolit se věnovat i jiným sportům: „..., ale zase mají zakázáno (profesionálové, pozn. autora) plno věcí oproti amatérům, protože jsou za to placení.“ (Jan, 22 let, A tým). Ač je fotbal téměř pro každého výsadní, do hry vstupují i jiné sporty, a to jak aktivně, tak pasivně. Z těch pasivních je největší konkurencí fotbalu hokej. Většina hráčů rádo jezdí fandit jihlavské Dukle: „dobrý je, že jsme tu neshodli ty tréninky s hokejem, protože jezdím fandit třeba do Jihlavy.“ (Pavel, 36 let, B tým).

Aktivně se pak hráči věnují různým dalším sportům: „jdu si zahrát tenis, volejbal... v zimě jezdíme na futsal“ (Dominik, 24 let, A tým); „chodím hrát ještě volejbal, v mládí jsem ještě plaval závodně asi 7 let, hrával jsem basketbal“ (Milan, 35 let, B tým, hostování).

6.5 Význam fotbalu - socializace

Význam fotbalu má několik různých pojetí. Jiný je pro člověka, který se do vesnice přistěhoval a jiný pro ty, kteří ho spolu hrají již od dětských let.

Funkce fotbalového týmu je do značné míry socializační, a to u obou skupin. Nicméně ten, který se ve vesnici narodil, se skrze fotbal nesocializuje až tak do samotné vesnice, jako spíše do dané skupiny stejně starých chlapců – kamarádů. Fotbal byl zpočátku dětskou hrou: „kopání s míčem“ (Jan, 22 let, A tým) a až postupem času se proměnil ve fotbal jako takový – pravidelné tréninky, zápasy a touhu po výhře: „spoluhráči pro mě byli odmalička nejbližší kamarádi, taková rodina, vyrůstali jsme spolu“ (Dominik, 24 let, A tým). Vznikla zde typická kamarádská skupina, kterou popisuje Kandert (2004: 80).

V týmu působí asi 18 stabilních hráčů. Tým funguje dobře jako celek, baví se všichni se všema, žádné rozdělení tady není znát. I když to tak nebývalo vždy a samozřejmě tuto skutečnost vnímá každý individuálně. Dříve totiž do Kostelce přicházeli hráči, kteří se

neosvědčili v ligové Jihlavě, ti bývali oporou, díky nim hrál Kostelec lepší soutěže než nyní, ale díky nim také došlo k určitému rozdělení v rámci kolektivu: „*Kdysi to u nás bejvalo tak, že u nás hrálo pár přespolních takhle z Jihlavy a to byli vesměs starší hráči, kterým bylo kolem 30 – 35, takže dá se říct, že ti se bavili ve skupince spolu... my jsme měli B tým a za ten hráli kluci, co vyšli v Kostelci z dorostu, tam už prostě ta parta byla... v tom Áčku nechtěl ze začátku nikdo hrát, protože to bylo z té party oddělený.*“ (Dominik, 24 let, A tým). Sledovaná kamarádská skupina tedy vzniká už v dorostu, tedy v době dospívání a jak ji charakterizuje Kandert, vychází z dětské party, která se formuje zhruba od začátku školní docházky (2004: 167), kdy si spolu kluci „*chodili ven zakopat*“ (Jan, 22 let, A tým).

Každý z hráčů má kolem sebe i svou „*individuální kamarádskou skupinu*“, která vychází z jeho dalších zájmů (Kandert, 2004: 82), to ukazuje na svém příkladu Dominik. Díky fotbalu se zařadil mezi své vrstevníky v Kostelci, ale svoji další „*individuální kamarádskou skupinu*“ měl i v Jihlavě: „*Já jsem měl spoustu těch kamarádů v Jihlavě kvůli hokeji a u nás v Kostelci kvůli fotbalu.*“ (Dominik, 24 let, A tým).

Pro člověka, který se ale přistěhoval a svoji výchozí kamarádskou skupinu má v jiném místě, je význam také socializační, ale spíše než do skupiny, se socializuje do samotné vesnice: „*tak přijdete třeba do hospody, tak ti řeknou: ‚Co tady děláte, zítra hrajete, ne?‘...takže vnímají, že hraju fotbal. Nebo: ‚Jak jste hráli?‘, tak se ti lidi víc baví, je to takový, že ten člověk je trošku známější. Kdybych nikam nelezl, mezi lidi, tak bych byl neznámej, že jo mezi nima, takže ten fotbal mi dává možnosti se tady s nějakýma lidma seznámit, jako pro přistěhovalce.*“ (Pavel, 36 let, B tým) Pro Pavla je být fotbalistou něco, co ho zařazuje mezi ostatní obyvatele vesnice a dává mu určitý status. Lidé se s ním budou chtít bavit sami od sebe, on sám nebude muset vynaložit tolik úsilí, aby se do vesnice nějak včlenil.

Na otázku ohledně statusu totiž odpovídá hráč, který ve vesnici vyrostl odlišným způsobem, respektive klade důraz na jiné skutečnosti: „*Že by něco znamenalo být fotbalista v té vesnici, tak prostě, když to přepočtu na procenta, tak ten fotbal zajímá 10-20 procent lidí a zbytek nemá tušení,.... Když ti lidi pochází přímo z Kostelce, tak nás tam znají jako fotbalisty, protože nás znají odmalička, tak ví, kdo jsem, ví, kdo je moje rodina, ví, s kým se kdo baví, kdo s kým je příbuznej, takže spíš díky tomu, že mě znají, tak ví, že hraju, že dělám nějaký sport, ale vyloženě, že by to bylo jako tady v Jihlavě, tak to vlastně na vesnici nefunguje.*“ (Dominik, 24

let, A tým). Sice také zdůrazňuje to, že má v hospodě něco, o čem se může bavit s lidmi, kteří fotbal sledují, ale nepřikládá tomu takovou váhu. Ve vesnici ho lidé znají zkrátka proto, že se zde narodil a jak to tak bývá, na malé vesnici se opravdu zná téměř každý s každým, a to proto, že lidé běžně pozorují aktivity ostatních (Haukanes, 2004: 87-88), případně si vymění informace na ulici místo pozdravu, jde o tzv. „*prihovori*“ (Kandert, 2004: 97).

Původní obyvatele Kostelce od těch, kteří se přistěhovali až v pozdějším věku, pak také oddělují „*kamarádské skupiny*“, které se nejvíce formují v době dospívání (Kandert, 2004: 80). Tím, že daný člověk v této době bydlel někde jinde, integroval se do jiné „*kamarádské skupiny*“. Do místního kolektivu tedy musí najít cestu nějak jinak. Proto je pro něj dobré to, že má téma k hovoru, o němž se může s místními bavit, převážně pak v hospodě. Sama Haukanes tvrdí, že hospoda má socializační funkci a je to právě místo, které umožňuje vstup do vesnické komunity (2004: 103).

To, co někdo vidí jako skvělé téma k hovoru a způsob začlenění, vidí jiný jako průvodní jev toho, že reprezentuje svoji vesnici ve fotbalové soutěži.

V týmu je patrný u jednoho hráče proces „*resocializace*“, kdy se člověk vzdává původních vzorců chování a přijímá nové (Schaefer, Lamm, 1995 podle Sekot, 2008: 20). Jde o Milana, který v době mého výzkumu přichází na hostování z jiného týmu. Ukazuje na situaci, že vždy po trénincích či zápasech byl zvyklý jezdit domů, nyní, co je v nové skupině, s hráči tráví čas i po trénincích: „*No oni tady v pátky frčijou, třikrát jsem přišel až v sobotu no, ale to se mi nestalo za 20 let v Petrově (smích).*“ (Milan, 35 let, B tým, hostování).

6.5.1 Informační centra

Kandert tvrdí, že mužským informačním centrem, je hospoda (2004: 96). Můj výzkum ukazuje, že pro tyto hráče je místním informačním centrem i hřiště. Právě v místním informačním centru si, většinou muži, předávají informace o dění na vesnici (Kandert, 2004: 96). Ačkoliv hospodu využívají jako místo stěhávání a předávání informací i ženy (Haukanes, 2004: 91), hřiště je mimo dobu konání zápasu ryze mužským světem. Hráči se zde společně stěhávají a předávají si informace o sobě samých, ale i o vesnici obecně. To, že tedy přijdou na trénink, má i význam ten, že se následně sejdou a budou si moci popovídat, což ukazuje

Haunakes na příkladu žen, které takto po cvičení využívají hospodu (2004: 91). Hřiště jako informační centrum také přesahuje sousedské a příbuzenské vztahy, stejně jako hospoda (Hudečková, Lošťák, 1995: 82) a schází se zde hráči z různých částí vesnice, ba dokonce i z jiného místa bydliště.

„Po tréninku si jdeš pokecat, dozvíš se spoustu věcí, takže z toho hlediska, že nejseš nějak zakopanej doma celý dny, že ten fotbal tě nepřivede jenom, že kopeš do míče, ale že seš tak nějak i v obraze o Kostelci a o kamarádech, co dělaj a tak.“ (Adam, 23 let, brankář)

6.6 Význam fotbalu - zábava

I když v poslední době chuť i nadšení v závislosti na častých prohrách a špatným tréninkům opadá, na tom, že fotbal je pro hráče především zábava a radost, se shodli všichni bez výjimky: *„Hele, mě to prostě baví, chápeš to, musí to být hlavně zábava...“* (Denis, 30 let, A tým)

Co je ale onou zábavou? Každý ji definuje trochu jinak. Někdo chce vyhrávat, někdo chce zlepšovat své fyzické výkony, někdo se chce vídat s přáteli. Pakliže přihlédneme k neustálým stížnostem na vedení tréninků, docházku na tréninky, nezdařené zápasy, vidíme, že jediným světlým bodem, u kterého se téměř všichni zastaví a pookřejí, jsou kamarádi a kolektiv.

6.6.1 Výhra jako zdroj zábavy

Vyhrávat chce samozřejmě každý, výhra je zadostiučiněním, je výsledkem dřiny, kterou hráči na trénincích podstupují (Caillois, 1998: 36). Můžou ukázat, že jsou lepší, než ostatní okolní vesnice a že mají navrch a ve svém sportu vynikají (Caillois, 1998: 36). Ve hře se hráči snaží přebít svobodu protihráče (Sokol, 2004: 85). Někteří si právě bez výher neumí fotbal představit, jsou rádi za soutěž, kterou hrají, rádi by se posunovali ještě výš a právě zlepšování se a vítězení je pro ně smyslem celého fotbalu. Dokonce jsem slyšela názor, že kdyby měl klub sestoupit do nižší soutěže, hráči by raději změnili tým: *„Nižší soutěž, to je ostuda, já myslím, že máme nějaký hráče, kteří by to určitě hrát nechtěli tu soutěž, nemá to smysl, odešli by pryč.“* (Jan, 22 let, A tým).

„Když se prohrává a netrénuje, tak už to taková zábava není, to je náš hlavní problém poslední rok.“ (Denis, 30 let, A tým)

„Nemáme v týchle soutěži momentálně co dělat. Kvalitativně asi jo, ale bez tréninků to nepůjde. Mně osobně to vadí.“ (Tomáš, 24 let, A tým) Tomuto sdělení rozumím tak, že pro tohoto hráče je důležitá kvalita jeho týmu, kvalita her, a hlavně výher. Trénink je prostředkem pro zlepšení se, ale neupíná se přímo k němu, spíše mu jde o lepší výsledky.

To, že je pro hráče nejpřednější vítězství, koresponduje se Sekotovou charakteristikou vrcholového sportu (Sekot, 2008: 29).

6.6.2 Tréninky jako zdroj zábavy

Někteří ani tak nemluví o výhře samotné jako spíše o trénincích, které jsou prostředkem pro to, aby hráči dělali nějaké pokroky. Snaží se spíše o zlepšování sebe samých, o to, aby byli dobří, explicitně o výhrách ale nemluví: *„Nejsem tady spokojenej, jak se tady trénuje, proto jsem šel do Lhoty, že tam se víc trénuje, jsou tam ty tréninky pravidelně, ne jak tady.“ (Lukáš, 17 let, A+B tým).*

Trénink jako pravidelná dávka pohybu potřebná pro dobrý zdravotní stav i kondici. Nejde až tak o fotbal, jako spíše o pohyb: *„V zimě jsem byl sám párkrát běhat, když jsem nemohl na trénink, něco s tím tělem udělat, je v zimě prohnílý.“ (Adam, 23 let, brankář).* *„Prostě pro to zdraví si zasportovat, zaběhat, protáhnout se, zacvičit pro zdravěj styl života.“ (Pavel, 36 let, B tým).*

Skutečnost důležitosti samotného tréninku jako zdroje pohybu pak deklaruje Sekotovu charakteristiku relaxačního sportu (Sekot, 2008: 31).

6.6.3 Kamarádi jako zdroj zábavy a příležitost „napít se na to“

Haukanes popisuje, jak se ženy schází v hospodě po společných hodinách cvičení a tvrdí, že často bylo cvičení prostředkem k tomuto následnému pobavení (2004: 91). Z mého výzkumu

vyplývá, že ačkoliv je fotbal pro hráče zábava, kamarádi, které zde potkávají, jsou neméně důležití, ba pro někoho nejdůležitějším motivem k tomu na trénink či zápas jít.

„Je paráda být v tý partě kluků a ten tým prostě, to je, to jsou ty nejbližší kamarádi... Momentálně věnuju všechn volnej čas kamarádům a sportu, což se vzájemně prolíná... všechno, dá se říct, hraju s kosteleckýma klukama.“ (Dominik, 24 let, A tým)

„Hlavně tady ta parta fakt ujde, takže tě to motivuje, že se s těma klukama uvidíš.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

V souvislosti s tím, jak se hráči-kamarádi pravidelně setkávají na zápasech či trénincích, zde dochází pravidelně ke vzniku příležitosti, kterou Haukanes označuje jako příležitost „*napít se na to*“ (2004: 93). Haukanes dodává, že mnohdy byly tyto následné akce důležitější, než sama aktivita (2004: 95). Ve výzkumu se mi potvrdilo, že právě příležitost „*napít se na to*“, je pro fungování skupiny důležitá a alkohol a fotbal se jedno bez druhého takřka nevyskytují.

Většina rozhovorů, které jsem s hráči dělala, probíhala v klubovně na fotbalovém hřišti, kde je naražený sud piva. To si mohou koupit fanoušci, když dorazí podpořit svůj tým na zápas, ti se sem ale podívají maximálně jednou za týden. Hráči klubovnu okupují častěji a sud tak slouží primárně pro jejich potřeby. Každý z informátorů měl před sebou při rozhovoru pivo. Hráči často využívají klubovnu po trénincích i po zápasech a posedí zde.

„Po tréninkách, když je nějaká příležitost nebo má někdo z hráčů narozeniny, se všichni domluví a udělá se oslava v prostorech kabin.“ (Jan, 22 let, A tým)

„Uvidíš se s klukama, pak jdeš na pivo, jdeš si pokecat... Parta je tady dobrá – chlastá se.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

„Oni mají super partu, tady to mají takový, že tady ani neřeší, nemají ambice postoupit zpátky, nemají ambice se udržet, kdyby spadli, tak by spadli, ale tady je to, že si jdou fakt zahrát ten fotbal, sednou si, ožerou se... Když prohrajou, jdou se ožrat i tak.“ (Milan, 35 let, B tým, hostování)

Alkohol ale neprovází jen zápasy a tréninky, ale i schůze klubu, což koresponduje s Haukanes, která tvrdí, že u sklenky alkoholu nekončí jen neformální schůzky, ale i formální důležité schůze, například místního zastupitelstva (2004: 93).

„Snažili jsme se udělat tréninkovej plán, řeklo se, kdy se začne... v listopadu se to řešilo po několika promilích, že to fakt na jaře půjde, že se do toho pustíme a... skutek utek.“ (Tomáš, 24 let, A tým)

Sama kronika Historie kosteleckého fotbalu se zmiňuje o významu hospody, zde byl totiž založen klub: *„V česko-německé obci Kostelec, v hospodě se k ustavujícímu sezení sešli pánové... Sezením bylo ujednáno: s okamžitou platností se ustavuje fotbalový klub s názvem DFC Kostelec“* (Bláha, 2002: 3).

Také není neobvyklé, že večírky mají hráči před zápasem, na který pak ani nedorazí, když ano, ani tak nejsou v nejlepší kondici.

„Já ten večírek dokážu nějak vstřebat rychlejc, než některý kluci, který třeba ani nepřijdou na zápas, to se u mě snad ještě ani nestalo... Když už na ten večírek jdu, tak se snažím pít rozumně, ale abych to bral uplně na profesionální úrovni...“ (Dominik, 24 let, A tým)

Alkohol pak také patří k různým turnajům, které se pravidelně konají v létě. U těch si troufám říci, že je ona následná aktivita *„napít se na to“* důležitější, než samotná snaha předvést na turnaji dobrý výkon.

Kandert ukazuje, jak se různé kamarádské skupiny a jejich historiky pomalu stávají *„vesnickým folklorem“* (2004: 82). Při analýze kroniky se ukazuje, že zážitky fotbalové skupiny se vesnickým folklorem stávají, stejně tak se ukazuje provázanost fotbalu a alkoholu, respektive je zde ukázán vznik příležitosti *„napít se na to“*. Kronika líčí průběh jednoho ze společných soustředění:

„Novák v půlce sjezdovky upadl a usnul. Potom tvrdil, že se opaloval. Zato Láďa Fiala sjel šusem sjezdovku na běžkách. Když se ho ptali, jak to dokázal, řekl, že do něj nahoře nějakej vůl strčil.“ (Bláha, 2002: 35)

„Hrál se i fotbal proti domácím. Jedinou gólovou šanci měl Suchý. Uviděl před sebou dva míče, ale netrefil ani jeden. V hospodě pak uhádali remízu 1:1. Soustředění se pak stala součástí přípravy fotbalistů.“ (Bláha, 2002: 35)

„Díky pohostinnosti domorodců padlo několik rekordů, ovšem jen v pití pálenky.“ (Bláha, 2002: 35)

7 Norma – jak by fotbal měl vypadat

Díky tomu, že v týmu momentálně nepanuje neoptimističtější nálada, hráči si stěžují na situaci, ve které se nyní jejich klub nachází, jsem já měla možnost dostat se k zajímavým datům. Skrze jejich stížnosti na to, jak fotbal na vesnici funguje, respektive, co všechno nefunguje, jsem mohla odvodit obraz ideálního fotbalového vesnického klubu.

Fotbal by podle představ hráčů měl vykazovat znaky vrcholového sportu, kdy hlavním cílem je výhra a prostředkem k jejímu dosažení je tvrdý trénink. Znaky vrcholového sportu by měl nést i co do trenérství a hierarchie týmu, kdy trenér nese autoritu a má hlavní slovo (Sekot, 2008: 29). Fotbal na vesnici pak po vzoru vrcholového sportu přitahuje pasivní diváky (Sekot, 2008: 30).

7.1 Složení týmu

Tým je věkově poměrně heterogenní. Nejmladšímu hráči je 17 let, nejstaršímu 36. V kolektivu by měla panovat práva a povinnosti mladších vůči starším a opačně.

Poslední 4 roky klub zaznamenává útlum, silný tým byl naopak v Kostelci zhruba před 10 lety. Ten je stále dáván za příklad jako tým, který měl ideální složení.

Idea je taková, že tým bude mít základní jádro hráčů, kteří se spolu znají již od mládí, či dětských let – tvoří „kamarádskou skupinu“ (Kandert, 2004: 80), pak zde bude několik silných přespolních hráčů, kteří podrží tým fotbalově a kteří budou motivací pro ostatní hráče, již se jim budou chtít vyrovnat. Dále několik starších hráčů z předchozích jádrových skupin a mladí, kteří postupně přichází z mládežnických kategorií.

Žádný tým by neměl postrádat alespoň pár srdcařů, kteří fotbalem žijí, trénují i sami ve volném čase a hlavně, kteří budou také motivovat ostatní.

„Tady přišlo třeba pět kluků z Jihlavy, kteří prošli Spartakem, a pak tady bylo pět nadšenců, kteří byli na hřišti od rána do večera... a to byl hodně silnej manšaft... To byli nadšenci!“
(Tomáš, 24 let, A tým)

„Vždycky ten manšaft má pět, šest takovejch tahounů, kolem kterých se to točí, pak jsou tam dva takový srdcaři...“ (Vladislav, 45 let, trenér)

„Když přijdou kluci nějaký z venku, nemusí to být celej tým, ale třeba čtyři fakt dobrý a ty z tý vesnice vedle nich můžou vyrůst a můžou se díky tomu vyšvihnout a hrát líp.“ (Patrik, 30 let, A tým)

„V týmu jsou mladší kluci a také starší 35 a víc let, kterým se říká srdcaři, ti hrají dlouho za stejný klub a snaží se ty hráče motivovat... Dělají to pro ostatní.“ (Jan, 22 let, A tým)

„Teď tam chybí jeden dva starší kluci, aby tam byl nějaký vůdce, někdo koho bysme respektovali... bylo by potřeba, aby ten hráč byl na vyšší úrovni, než je většina mezi těma mladšíma klukama...“ (Dominik, 24 let, A tým)

Dobrý kolektiv je důležitý pro úspěšný tým, alespoň to vyplývá z kroniky. Autor často rád poukazuje na to, že „dobrá parta“ je základem. Až když se vytvoří „parta“ je možné podávat dobré výkony, přitáhnout zájem diváků i sponzorů (Bláha, 2002: 35). Explicitně autor říká: „Deset let trvala cesta z největšího srabu, ze dna IV. tř. do krajské soutěže. Od žáčků po sebevědomé družstvo mužů. Vytvořila se výborná parta, dobré zázemí, s nadšením se upravil sportovní areál.“ (Bláha, 2002: 39).

7.1.1 Mladší vůči starším

Mladší se fotbal teprve učí, mají nedostatky, které musí odstranit, proto musí dbát na autoritu starších hráčů a poslouchat jejich dobře míněné rady. Dá se říci, že mladší hráči mají spíše jen povinnosti, než práva. Kromě toho, že mají mít ke starším spoluhráčům úctu a poslouchat je, připravují před zápasem a před tréninkem pití nejen sobě, ale i ostatním starším hráčům, a nosí příslušenství potřebné k dobrému tréninku.

Starší hráči jsou povinni předávat své zkušenosti mladším a pomoci jim v jejich rozvoji. Nejdůležitější je, jak říká Pavel: „aby se ti lidi respektovali a podporovali“ (Pavel, 36 let, B tým).

„Je to mladej borec, já už budu končit, tak já jim rád pomůžu, poradím, třeba na to nereagujou, třeba řeknu: ‚Tos udělal špatně, ale nic se neděje‘, že jo, každěj se to učí, když je

tady mladej borec, nikdo neumí hnedka všechno, než k tomu dospěje, nebo než se to naučí, natrénuje.“ (Pavel, 36 let, B tým)

„Nejmladšímu hráči u nás, Lukášovi, je 17, takže bude připravovat pití při zápasech, to vždycky dělal ten nejmladší. Bude nosit míče a terčíky... My jsme to taky dělali, když nám bylo 16, 17... To byli kluci, kterým bylo 25 – 30, tak jsme museli... Je to fér, myslím, že si tím projde každě, přece nebude starej nosit mladýmu, myslím, že je to tak daný.“ (Jan, 22 let, A tým)

7.1.2 Bývalý hráči

Bývalý hráči už nejsou formálně členy týmu, nicméně stále mají podobné povinnosti jako starší hráči. Měli by podporovat tým, předávat své zkušenosti, chodit fandit na utkání, případně se nějak zapojit do organizace klubu. Svou autoritu, kterou získali v době jako starší hráči, by poté, co tým opustí, měli uplatnit pro dobro klubu, například tréninkem nové mladé generace. Bývalí hráči by měli zůstat jakýmisi „*honorárními sousedy*“ (Kandert, 2004: 78), kdy s hráči stále udržují kontakt. Ačkoliv již s fotbalem skončili, stále se vídají, baví a jsou si povinni kdykoliv pomoci (Kandert, 2004: 78).

„Tady jde o to, že kluci přijdou podpořit ten manšaft, můžou i pomoci, třeba poradit nebo takhle. Jako třeba jsou to rady nebo fandění.“ (Pavel, 36 let, B tým)

„Určitě někdo z těch hráčů by měl trénovat.“ (Denis, 30 let, A tým)

„Musíme přitáhnout děti a zapojit je, ale nikdo z těch bejvalejch hráčů se do toho nechce pustit.“ (Vladislav, 45 let, trenér)

7.1.3 Trenér

Trenér je v týmu člověk, který má největší autoritu a jeho slovo platí. Je zodpovědný za fungování týmu, dbá na vybírání členských příspěvků. Vytváří mezi hráči disciplínu, pokud v kolektivu disciplína není, snaží se jí nějakým způsobem vydobýt, například může zavést pokuty. Na zápasy pak vytváří taktiku hry a hráče sestavuje do „*účinného stroje*“ (Foucault, 2000: 237), který bude schopen vyhrávat. Má sledovat výkony hráčů, jejich aktuální formu a

podle toho sestavovat tým. Mezi jeho povinnosti patří pravidelné docházení na tréninky, které budou promyšlené a pro hráče přínosné. Jeho právem je to, že může zamítnat případné přestupy hráčů do jiných klubů, které by mohly narušit jeho plánovanou taktiku.

„Tréninky teďka nejsou až na takový úrovni, nejsou tak pestrý, aby to hráče zaujalo, takže na to dost lidí kašle a... spousta lidí s ním nesouhlasí v podobě sestavy na zápas...“ (Dominik, 24 let, A tým)

„Teďka ta zimní příprava nebyla tak špatná, zapojilo se do toho mnohem víc hráčů, ale spíš z vlastního rozumu, než nějaká motivace od trenéra.“ (Dominik, 24 let, A tým)

„Teď se nám vrací hráč, kterej byl ve Lhotě, ale potřebujeme pomoc my, tak se i on rozhodl, i trenér se rozhodl, že už ho tam nepustí.“ (Dominik, 24 let, A tým)

„Chybí tam nějaký vůdce, koho bysme respektovali... aby měl nějakou zodpovědnost za ten tým.“ (Dominik, 24 let, A tým)

„Hlavní slovo má ten, kdo nás zrovna trénuje - trenér. Ten to musí mít naplánovaný a podle toho my se řídíme.“ (Jan, 22 let, A tým)

„Členské příspěvky většinou vybírá trenér, ten zjistil, že mu to nikdo nedává, tak to dal Adamovi.“ (Jan, 22 let, A tým)

„I kdybych se dneska mohl přetrhout, tak ten trenér tady není, aby ti řekl ,tak hele, makals, tak jed' dneska s áčkem““ (Milan, 35 let, B tým, hostování)

Úplně ideální představa trenéra je pak starší pán, obyvatel dané vesnice, který bude mít fotbal jako koníček a hlavně nebude časově vytížený: *„Musel by se sem přistěhovat nějaký pán, kterej bude v důchodu, kterýho baví fotbal a kterej by se tomu věnoval... Ale musí to být někdo, kdo na to má čas a koho to bude bavit.“ (Vladislav, 45 let, trenér).* Další nezbytnou podmínkou je, aby sám měl za sebou nějakou fotbalovou průpravu: *„Dělají to dva rodiče, ale ti nemají žádný fotbalový vzdělání, protože ten fotbal nikdy na žádný úrovni nehráli... Nedokážou těm dětem něco dát, protože ani jeden tady neprošel tím tréninkovým procesem.“ (Vladislav, 45 let, trenér).*

7.2 Trénink

Tréninky mají být pravidelné a účast by měla být co nejvyšší. Trenér, jehož účast je samozřejmostí, má mít trénink připravený a k jeho ruce má být k dispozici kapitán, který sjednává pořádek, pokud na to sám trenér nestačí. Tréninky mají být komplexní a přínosné nejen pro hráče, ale i pro brankáře. Samozřejmostí jsou včasné příchody.

„Já se hlavně chodím na tréninky chodit včas.“ (Radek, 26 let, A tým)

„Trénink nemá hlavu, ani patu... Děláme skoro furt to samý, takže žádná změna.“; „Tím, že jsem brankář, tak je pro mě 90 nebo 80 procent věcí, co dělaj kluci úplně zbytečnějch.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

„Proto chci přestoupit, tam jsou tréninky pravidelně a hlavně je tam docházka.“ (Lukáš, 17 let, A+B tým)

„Ta struktura je špatná, trénovat by se měla třeba i gymnastika, aby to bylo komplexní pro to tělo.“ (Jan, 22 let, A tým)

„Někdo by měl mít nějaký slovo... myslím, že trenér... a kapitán mužstva. To je jakoby zástupce trenéra, dá se říct tady na tý vesnici.“ (Jan, 22 let, A tým)

Tréninky by měly mít spíše koncepci, která by korespondovala s vrcholovým sportem. Trénink je prostředek k výhře a lidské tělo je pouze prostředek ke sportovní aktivitě (Sekot, 2008: 29). Hráči si často stěžují na svoji nedisciplinovanost, měl by zde tedy platit určitý stupeň disciplíny a zodpovědnosti vůči sobě i ostatním.

„Jsme nezodpovědní!“ (Adam, 23 let, A tým) „Když se jezdí na zápas, ani nevíme, kdo půjde, jestli budeme mít dost aut, kolik lidí pojede. Pak stojíme před hospodou, voláme dvacetí lidem, ještě je přemlouváme, aby šli hrát fotbal“ (Adam, 23 let, A tým)

Objevuje se ale i pár názorů, které korespondují spíše se zájmovým rekreačním sportem, při kterém jde o radost ze sportovní činnosti (Sekot, 2008: 32). Jde tedy i o to, rozhýbat tělo.

„V zimě jsem byl sám párkrát běhat, když jsem nemohl na trénink, něco s tím tělem udělat, je v zimě prohnitý.“ (Adam, 23 let, A tým)

*„Prostě pro to zdraví si zasportovat, zaběhat, protáhnout se, zacvičit pro zdravější styl života.“
(Pavel, 36 let, B tým)*

7.3 Mládež

Mládežnické celky jsou nutností pro správné fungování klubu. Díky nim do týmu neustále přichází nové síly a tvoří se zde konkurence. Ideální je, když děti začínají hrát už na základní škole, jež se v Kostelci nachází, a postupně projdou všechny mládežnické kategorie, přes B tým až do A týmu mužů.

„Klíčoví hráči jsou ti, co ještě prošli nějakým tréninkovým systémem. Jo, že tady fungovali týmy žáků, začínali od mladších žáků, přes starší žáky, klasickéj systém.“ (Vladislav, 45 let, trenér)

„On je hlavní problém, že nejsou lidi... je problém, že tam ani není tlak na tu pozici... (Denis, 30 let, A tým)

7.4 B tým

Vedle A týmu a mládežnických celků by zde měl fungovat ještě B tým, kde se hráči mohou rozvíjet, než nadejde jejich čas v A týmu. B tým funguje jako přechod mezi mládeží a A týmem mužů.

„Některej se chytne v 16, některej ve 24, potřebuje určitej čas jo, proto tady funguje to béčko...“ (Vladislav, 45 let, trenér)

„Máme béčko, tam můžou hrát všichni ti kluci, co na to áčko nemají.“ (Patrik, 30 let, A tým)

„Za ten B tým vždycky hráli kluci, co vyšli v Kostelci z dorostu.“ (Dominik, 24 let, A tým)

7.5 Výhry

Výhry jsou pro hráče důležité. V době mého výzkumu se týmu nedařilo a právě kvůli mnoha zbytečně prohraným zápasům jsem slyšela, jak hráči postupně ztrácí chuť ke hře a jak je fotbal přestává bavit. Výhra je tedy zadostiučiněním, je důvodem, proč se trénuje. To souvisí se Sekotovou charakteristikou vrcholového sportu, kdy tréninky jsou prostředkem k vítězství (Sekot, 2008: 29).

„Když se prohrává a netrénuje, tak už to taková zábava není, to je náš hlavní problém poslední rok.“ (Denis, 30 let, A tým)

Výhra je ale důležitá i z hlediska reprezentace vesnice. Tým, kterému se bude dařit a bude často vítězit, přitáhne také větší množství fanoušků.

„Fanoušci jsou teďka trochu na úpadku, je to spojený s tím, že hrajem špatně. Kdyby se desetkrát po sobě vyhrávalo, měli jsme ambice postoupit, chodilo by jich víc.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

7.6 Fotbal a vesnice

7.6.1 Využití hřiště

Hřiště je ve vesnici situováno na jejím kraji, avšak odevšad je to na něj kousek. Je centrem pro veškerou fotbalovou veřejnost ve vesnici – hráče, rodiče, fanoušky. Hráči hřiště využívají nejčastěji, pro tréninky a pro zápasy. Fanoušci se pak na hřiště podívají nejvýše jednou za týden. Pro společenské účely je zde zřízena kabina – bar, kde se točí pivo a grilují klobásy. Hřiště pak využívají i hráči ve svém osobním volnu, například zde slaví narozeniny, nebo organizují různá posezení. Vesnice by měla hřiště více využívat i pro své účely: *„To hřiště je absolutně nevyužitý, když tady někdo neslaví narozky, ...“* (Adam, 23 let, A tým, brankář).

O hřiště se ale musí někdo i starat. Kvůli tomu se pravidelně organizují brigády, kterých by se měli účastnit všichni hráči, a které prohlubují vztahy mezi nimi. Díky brigádám mají hráči právě onu *„vazbu na Kostelec“*, o které mluví trenér.

„Máme tady dva ročníky 97, ale ti už nemají vazbu na ten Kostelec, nehráli tady za mládežnický manšafy, takže je tady vybudovanej areál a těmhle těm už to vůbec nic neříká.“

(Vladislav, 45 let, trenér)

„My jsme tady stavěli s klukama pergolu tři, čtyři víkendy sami! Nebo jsme dělali hřiště prostě... před třema rokama jsme dělali zavlažování“ (Vladislav, 45 let, trenér)

7.6.2 Význam fotbalu pro vesnici

Samotný fotbal je pak pro vesnici důležitý v tom, že ji nějakým způsobem reprezentuje, i proto by mělo být důležité hrát kvalitní fotbal a vyšší soutěže: *„Myslím, že když se řekne Kostelec, tak si někdo řekne ‚jo, ty hrávali krajský soutěže, ty jsou prostě dobrý‘, ... Je to jediný, čím se může ten Kostelec prezentovat.“* (Adam, 23 let, A tým)

„Pro tu vesnici to má význam třeba jen tehdy, když je menší vesnice, ti hráči jsou šikovní a hrajou nějakou soutěž, kde se jezdí do velkých měst, ty už jsou někde jinde, takže... tímhle můžeme reprezentovat tu vesnici, že se dokážeme dostat někam mezi ty lepší města.“ (Jan, 22 let, A tým)

Fotbalový klub by měl na vesnici spolupracovat se školou, odkud by se měli rekrutovat již mladí hráči, kteří budou mít možnost projít *„klasickým systémem“*, jak říká trenér, tedy od žáků a postupně se propracují do základní sestavy mužů. Je potřeba, aby mladí měli: *„vazbu na Kostelec“* (Vladislav, 45 let, trenér).

Fotbal propojuje lidi na vesnici, do jeho organizace je zapojeno velké množství lidí, proto utváří komunitu: *„Je v tom zapojeno 60 – 90 lidí jo, bejvalo áčko, béčko, dorost, žáci, to znamená, že každej manšaft musel mít minimálně 15 lidí, takže 4x15, to je 60 plus něco kolem toho, takže těch 90 lidí do toho bylo zapojenejch, ať už rodičů nebo čehokoliv jinýho.“* (Vladislav, 45 let, trenér)

Do společenského života na vesnici se také mohou zapojovat kamarádské skupiny. Jako příklad Kandert uvádí kamarádskou skupinu, která je současně i jádro místního fotbalového družstva (2004: 81).

7.6.3 Význam fotbalu pro fanoušky

Fotbal považují na vesnici jako důležitý i pro diváky, kteří se na hráče chodí dívat a podporují je. V zájmu fanoušků je dobré, když jsou v týmu hlavně domácí hráči, které všichni znají. Díky fotbalu existuje mezi lidmi lokální pospolitost, ukazují se sousedské vztahy. Je normou chodit se dívat na fotbal nejen kvůli fotbalu samotnému, ale i kvůli lidem, kteří ho hrají – sousedům, kamarádům, vzorům.

„Dneska se to hraje se samýma domácíma a ty lidi jsou radši, že se přijdou podívat na ty domácí lidi, na ty kluky, co jim támhle utřel koleno odřený, jo paní třeba, chodí semka ženský s děčkama podívat se, jak hrajou. Děcka tady mají přípravku jo, že je to o tom. Je to taková velká rodina, měla by bejt. Ty lidi by měli normálně chodit, kluk hraje fotbal, proč by se nešli podívat na áčko, jak hraje nějakej jeho vzor, jak vidí každej Jágra v televizi, každej chce hrát hokej, že jo, to je i ve fotbale ten kluk hraje fotbal, soused třeba, tak se na něj musím podívat přece.“ (Pavel, 36 let, B tým)

Pavel ukazuje, jak fungují vesnické vztahy tak, jak je popisuje Kandert. Člověk se do vesnické komunity socializuje již jako dítě (2004: 168). Právě výpověď, že se chodí dívat *„na ty kluky, co jim támhle utřel koleno odřený...“* ukazuje vývoj těchto vztahů už od dětství, jak by měly přetrvávat a to, že vzájemnou pomoc si obyvatelé dané vesnické komunity poskytují na základě příslušnosti k dané *„vesnické skupině“* (2004: 98).

Ačkoliv ideální tým, který bude vyhrávat, je podle hráčů takový, kde bude působit alespoň pár hráčů z venku, je nutností, aby zde působili i místní, a to právě kvůli fanouškům.

„Nikdo se nepojede podívat na fotbal na vesnici, kde nikoho nezná.“ (Jan, 22 let, A tým)

„Máš fanoušky, který se jdou jen podívat, támhle si sednou na lavičku, vůbec je to nezajímá, ani nás neznaj, jsou tady v baráku a ty já vůbec jako neberu, nezaplatí ani vstup.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

Od fanoušků se očekává, že svůj tým podpoří, například tak, že zatleskají povedenému zákroku. Podpora pak spočívá i v tom, že zaplatí vstupné (viz výpověď výše), nebo si dají v bufetu občerstvení, čímž přispějí do klubové pokladny.

„Fanoušek jde na ten fotbal vyhrát, občas jsou taky agresivní, to nám moc nepomůže, když se hádají mezi sebou, nesledují fotbal, pak nezatleskají ani akci, to trošku zamrzí.“ (Adam, 23 let, A tým)

O důležitosti fotbalu pro fanoušky se zmiňuje i kronika. Ta hovoří spíš o tom, že fotbalisté jsou považováni za idoly na vesnici: *„Mužstvo hrálo líbivý fotbal, vyloženě pro radost sobě i divákům. Na desítky let se hráči této jedenáctky stali idoly. Každý kluk chtěl být jako Němec nebo Navrátil. Byla to dobrá parta a hrála dobrý fotbal.“ (Bláha, 2002: 9)*

8 Praxe – jak fotbal vypadá

Výše jsem uvedla to, jak by fotbal na vesnici fungovat měl, jaké jsou představy hráčů o jeho podobách a přínosech pro vesnici i pro ně samé. Skutečnost se v něčem liší, to se pokusím analyzovat v této části.

8.1 Složení týmu

V týmu působí asi 25, hráčů, stabilně jich zde je 18, což byl i maximální počet, který jsem viděla na tréninku. Co se týče primární skupiny, ve které jsem se pohybovala, ta čítala zhruba 10 lidí. Šlo o jádro hráčů podobného věku, kteří jsou také dobrými kamarády a s výzkumem mi nejvíce pomohli. Nejstaršímu hráči A týmu je 30 let, nejmladšímu pak 17, nejpočetnější je ale skupina mezi 22 – 25 lety. To je skupina, která spolu začínala již od mládeže a společně pokračovali přes B tým až do současného A týmu.

Z mého pozorování vyplývá, že v týmu je jedna hlavní skupina kamarádu – jádro, ke kterému se ostatní buď přidají, nebo nepřidají. Je vidět, že na trénincích se baví všichni se všema, ale co se týče dalších událostí, večírků a podobně, je zde, jak říkají sami hráči „*jádro*“ zhruba 5 lidí, které se na základě dané události rozšiřuje: „*Ta parta je fakt dobrá, ale to jádro tvoří prostě čtyři, pět kluků a zbytek se sem tam přidá.*“ (Dominik, 24 let, A tým). To potvrzuje i následující výpověď: „*A parta celkově je dobrá, je to takový tvrdý jádro šesti lidí, který tak nějak držež při sobě, ostatní se k tomu přidaj, nebo nepřidaj*“ (Adam, 23 let, A tým, brankář). Já sama jsem při výzkumu přišla do kontaktu nejvíce právě s tím to jádrem, protože to jsou i ti, kteří nejvíce chodí na tréninky a část se řadí i mezi tzv. „*srdcaře*“.

Kromě jádrové skupiny zde působí i několik „*srdcařů*“, je zde i pár starších a naopak mladších hráčů.

8.1.1 Kamarádská skupina

Jak říká Kandert, kamarádská skupina je pro člověka socializačním prvkem do dané vesnické komunity (2004: 165 – 169). Kamarádská skupina vzniká zhruba ve 3 – 4 letech věku dítěte. To je období, kdy se chlapci schází a dle svých slov „*si chodí ven zakopat s míčem*“ (Jan, 22

let, A tým). Postupně všichni v období prvního stupně základní školy přišli na hřiště a začali hrát fotbal za vesnici: *„Nejprve to byli mladší žáci, starší žáci, dorost a následně se přesunují do chlapů“* (Jan, 22 let, A tým).

Co do samotné socializace, je podle Kanderta nejdůležitější období dospívání, kdy získává člen přezdívku, neboli *„vesnické jméno“*, které ho do kolektivu začlení (2004: 59). Přezdívku má téměř každý člen skupiny. Jsou zde asi 4 jména, která nemají s vlastním jménem nic společného a mají tedy nějakou vlastní etymologii, zbytek mají pak *„vesnická jména“*, která vznikají z příjmení nebo křestních jmen.

8.1.2 Srdcaři

„Srdcaři“ jsou ti, kteří chodí trénovat i sami ve svém volném čase a snaží se povzbudit ostatní k dobrým výkonům, a hlavně dají vždy přednost fotbalu, ať se jedná o jakoukoliv jinou aktivitu, které by se měli účastnit. Několik takových hráčů mi do této kategorie zapadlo:

Tomáš, který navrhl zimní tréninkový plán, snaží se zavést pokuty za pozdní příchody apod., na společných večírcích pije alkohol jen sporadicky, se mezi srdcaře jistě řadí. Sám sebe pak označuje za *„Jirku Luňáka ze seriálu Okresní přebor“* (Tomáš, 24 let, A tým).

„Je mi jedno, jestli bych měl výročí s přítelkyní, ale kdybych měl mít zápas, tak prostě jdu. Neodložil jsem ho ani kvůli svatbě bratránka, prostě jsem na ten zápas jel. Odjíždím každoročně, když jsme na pouti, když dělá babička oběd a většinou má ten víkend i narozeniny.“ (Tomáš, 24 let, A tým)

Dalším srdcařem je Adam, který je též organizátorem různých vesnických akcí a pro kterého je fotbal vždy prioritní. Na jeho žebříčku hodnot dominuje fotbal ihned za rodinou a zdravím. Ostatní se snaží motivovat hlavně v oblasti doprovodných akcí, jako jsou například narozeniny (viz výše). Z Adamova tvrzení můžeme ale vidět, že rodinu staví nad fotbal a jeho *„kamarádskou skupinu“*, kterou zde má. To reflektuje Kandertův poznatek, že příbuzenská skupina je kladena na vyšší úroveň, než jsou jiné místní skupiny (2008: 109).

„Když na to nemám čas, tak si něco posunu, protože fakt tomu fotbalu chci dávat hodně. Dávám mu přednost i před přítelkyní, přede vším, což mě třeba vadí, nebo jí, mně ne (smích),“

ale tak ten fotbal prostě je... nebo prvně zdraví, rodina, takový ty věci jo, ale pak je fakt ten fotbal jako jediný.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

Mezi srdcaře řadím i Milana. Jde o hráče B týmu, patří mezi starší hráče a co do priorit, fotbal je pro něj velice důležitý, také je ochoten mu dát přednost před čímkoliv.

„Doma už mi říkají ‚starej vůl‘, že jo, tak jsem tady jeden z nejstarších. Pro mě je to náročný z toho důvodu, že já každej tejden hraju ještě na kytaru, takže já když mám svatby nebo takhle, tak nestíhám... Minule měli kvůli tomu o dvě hodiny pozdějc muziku na svatbě.“; „Mně kdyby někdo zavolal v deset večer, jestli si půjdu kopnout fotbal, nebo do hospody, tak si půjdu kopnout fotbal v deset večer.“; „Dřív jsem si kvůli fotbalu musel přehazovat směny, to padlo dovolenejch...“ (Milan, 35 let, B tým, hostování)

8.1.3 Mladší vůči starším

Norma je taková, že starší hráči mají autoritu a dávají rady mladším hráčům. Skutečnost je ale taková, že právě ti starší si stěžují, že mladší hráči je neposlouchají a onu autoritu k nim nechovají.

Jedním z nejstarších hráčů vůbec je Pavel, kterému je 36 let a hraje za B tým. V rozhovoru často odkazuje do minulosti a upozorňuje na to, že on už patří mezi starší hráče: *„Partija není špatná, mladí borci jsou dobrý jako kolikrát je problém, jim něco řekneš, tak hnedka na to nereagujou, protože dřív to bylo tak, že když jim něco řekl nějakej starej pardál, všichni museli skákat jako motorový myši, tohle jim dělá trošku problém, ale jinak je to v pohodě.“* (Pavel, 36 let, B tým).

Od mladších hráčů jsem ale jinak žádnou informaci, co se týče rozdělení na mladší a starší, nezískala. Buď to tak nevnímají a berou se opravdu jako jeden kolektiv, nebo je to spíše problém těch starších, toho, jak sami sebe vnímají a jak jsou zvyklí, že by měl tým fungovat. Je ale potřeba říci, že ze skupiny A týmu jsou nejstarší hráči zároveň těmi, kteří patří do *„jádra party“* (Dominik, 24 let, A tým), účastní se večírků, posezení a možná díky tomu se zatím vyhnuli škatulce *„starší hráč“*, který chodí po tréninku i po zápase domu za rodinou, případně trénink i vynechají: *„máš barák, musíš dělat kolem baráku, někdy se na to musím*

taky vyprdnout“ (Pavel, 36 let, B tým). Dalším možným důvodem, proč mladší hráči nevnímají rozdíl mladší x starší hráč je ten, že ti, které jako starší hráče vnímali, již tým opustili, což, jak se zdá neprospělo výkonnosti týmu, ale kolektivu ano: *„ti starší hráči z toho týmu už vymizeli, takže... ta parta je tam výborná“* (Dominik, 24 let, A tým).

Nejmladšího hráče Lukáše jsem se přímo zeptala, jestli vidí nějaké věkové rozdělení v týmu: *„Věkové rozdíl tady není moc pocítit, jsme si jako všichni rovni, dokonce někteří starší umí s míčem míň, než mladší.“* (Lukáš, 17 let, A+B tým).

8.1.4 Bývalí hráči

Se staršími hráči, coby členy týmu souvisí i bývalý hráči, kteří již tým opustili. První vlna odcházejících hráčů přichází v průběhu dorostu, kdy postupně fotbal hráče přestává bavit, nebo odchází do jiných týmů. Po střední škole jich pak několik odchází studovat do jiných měst. Týmu se nevyhýbají ani zranění, která jsou důvodem pro několik hráčů k ukončení kariéry. Sekot ukazuje, že právě zranění jsou časným důvodem k odchodu hráčů do *„sportovního důchodu“*, dále to je pak například sňatek, nebo změna bydliště (2008: 24).

a) Bývalí hráči - vrstevníci

Bývalí hráči, coby vrstevníci mých informátorů, jsou s kluky neustále v kontaktu. Když jsem byla pozvaná na jednu vesnickou akci, kde bylo slavnostně otevřeno opravené náměstíčko, zvané *„městečko“*, bylo zde vedle fotbalistů také množství jejich dalších kamarádů z vesnice. Tím, že vesnice je malá a jak hráči sami říkají: *„je to malá vesnice a 80 procent lidí se navzájem zná“* (Dominik, 24 let, A tým), baví se mezi sebou všichni z obdobné věkové skupiny. Je zde totiž možnost, že pokud spolu nehráli fotbal, chodili spolu alespoň do školy, či školky, které se ve vesnici nachází. I přes to, že se baví, jsem ale nezaznamenala, že by se tito stejně staří bývalý hráči nějak zapojovali do chodu týmu, ani jsem je nikdy neviděla na nějaké společně pořádané fotbalové akci. Na jiné akce, jako například zábavy, hospoda nebo výše zmíněná slavnost, chodí a s hráči se baví.

b) Bývalí hráči - vysloužilí

Dalšími bývalými hráči jsou pak ti vysloužilí, kteří již tým opustili. Od nich by mnozí uvítali nějakou pomoc, či zapojení se do organizace klubu, ale neděje se tak. Panuje zde totiž názor,

že tým prožívá krizi právě proto, že mnozí dobří hráči již přestali hrát: „*No, když tam byla ta parta, tak to tam ještě fotbalově fungovalo*“ (Patrik, 30 let, A tým).

Pro bývalé hráče jsem použila Kandertův pojem „*honorární soused*“ (2004: 78), což by znamenalo, že pro vysloužilé hráče platí stále určité povinnosti. Od „*honorárních sousedů*“ se očekává okamžitá pomoc (Kandert, 2004: 78). Vysloužilé hráče ale rozhodně tímto termínem označit nelze, neboť se do chodu svého bývalého týmu nijak nezapojují. Sekot tvrdí, že po odchodu z aktivního sportu je pravděpodobné, že sportovec, převážně vrcholový, nějakým způsobem u sportu zůstane – buď se z něj stane trenér, nebo například člen organizačního týmu (2008: 24). V tomto ohledu tedy lze říci, že fotbal na vesnici nevykazuje známky vrcholového sportu (Sekot, 2008: 29), ale spíše zájmového rekreačního (Sekot, 2008: 31).

Za dobu svého výzkumu jsem na hřišti viděla pouze jednoho bývalého hráče. Hráč, který skončil minulou sezonu kvůli zranění a podle výpovědí na trávníku hodně chybí. Ke konci mého výzkumu začíná pomáhat s trénováním, kvůli časovému vytížení dosavadního trenéra. Je to člověk, od kterého si všichni hodně slibují: „*Byl to klíčovej hráč, i dneska, kdyby neměl zdravotní problémy, tak v tom svém věku by byl důležitěj, protože to byl srdcař jo... No toho jsem si vychovával jako svého nástupce.*“ (Vladislav, 45 let, trenér); „*Ted'ka se do toho chodu A týmu začal angažovat Vašek, kterej tak trošku má možná i respekt u nás, takže ten by to možná mohl pozvednout*“ (Adam, 23 let, A tým, brankář).

Proč se ale nezapojují i ostatní vysloužilí hráči? Na tuto otázku částečně odpovídá Tomáš: „*Tady se bude každěj starat o to, kdo tady má toho svého kluka. A takových lidí tady moc není. Ti, co by to měli dělat, tak to nedělaj. Nemaj důvod. Jsou lidi, kteří tady bejvali, byli hodně dobří hráči, ale doma mají holky a radši se věnují rodině, naprosto to chápu, protože tady to není žádná extra úroveň, ale hodně to ovlivňuje, co mají doma. Kdyby měli kluky, tak si myslím....*“ (Tomáš, 24 let, A tým). Tomáš má za to, že o klub se bude starat jen ten, který k němu bude mít v době, kdy skončí, ještě nějaké závazky, tedy syna, který bude součástí týmu. Trenér souhlasí s tím, že jediní, kdo mají snahu nějak do týmu zasáhnout, jsou rodiče. Zároveň také apeluje na mládež, o kterou by se měl opět začít někdo starat: „*Nikdo z těch bejvalejch hráčů se do toho nechce pustit, všichni dohrajou, ukončí kariéru a konečná, maximálně se přijdou podívat na zápas, na pivo, jo, nebo něco, popovídají, ale nikdo na sebe ten úvazek nevezme.*“ (Vladislav, 45 let, trenér). Bývalý hráči jakožto noví vůdci

mládežnických týmů jsou ideální proto, že prošli tréninkovým procesem, zahráli si v kvalitních soutěžích a mají tedy znalosti, které by mohli mladým předat. Proč se ale nikdo nezapojí? *„Budťo to dělají rodiče, nebo nějaký blázen. Já jsem byl ten blázen, protože já mám dvě holky.“* (Vladislav, 45 let, trenér).

Bývalý hráči by tedy jistě nějaký přínos měli, dokonce by byli vítanými pomocníky, ale oni sami nemají snahu se zapojit. Jednou jsem viděla bývalé hráče, kteří se hráli, v rámci vesnické slavnosti, fotbalový zápas. Bylo vidět, že hru si užívali a ostatní obyvatelé se na ně přišli podívat, nějaký status tedy stále mají. Byla to ale pouze jediná událost, do které se tito bývalý hráči zapojili.

8.1.5 Trenér

Trenér by měl být člověk s největší autoritou. V tomto týmu ale trenér autoritu nepožívá a často je na něj valena kritika, například kvůli špatně zorganizovaným tréninkům, nebo že i jakožto trenér se nominuje do základní sestavy na zápasy.

„Tohle není trenér, to je hráč a ještě ke všemu není soudnej, že odehraje zápasy za béčko a pak se nominuje za áčko do středu zálohy.“ (Milan, 35 let, B tým, hostování)

„Hrát by neměl.“ (Denis, 30 let, A tým)

Trenérova pozice v týmu je poměrně složitá, právě kvůli tomu, že je občasným hráčem, vedoucím i hlavním sponzorem. Je těžké s ním ohledně fotbalu komunikovat: *„Těm klukům to vadí, ale peníze tady do toho dává, stará se o to, takže si nikdo nedovolí nic říct.“* (Milan, 35 let, B tým, hostování). Hráči tedy vyžadují jistou demokracii v rozhodování ohledně týmu, což ukazuje pojetí sportu jako zájmového rekreačního sportu podle Sekota (2008: 31).

Z organizačního hlediska je ale trenér chválen za to, co pro fotbal v Kostelci udělal.

„Strašně to zvedl, díky němu se to tý A třídy šlo.“ (Denis, 30 let, A tým)

„Nebejt jeho, tak nám to tady spadne na hlavu, dřív neměl tolik povinností, měl ambice hrát, co nejlíp, co nejvyšš... Vláďa chtěl hrát kraj za každou cenu, proto semka dovedl trenéry, dovedl semka i hráče, pak přivedl ještě další útočníky. Byl schopnej tomu obětovat hodně, ať

už finančně, ale i... měli brigády, kdy se spravilo hřiště, plot, postavili pergolu, udělali hroznej kus práce.“ (Tomáš, 24 let, A tým)

8.2 Trénink

Na tréninky jsem s hráči chodila pravidelně. Nejvyšší počet hráčů, který jsem zde viděla, bylo 18. Nebylo ale výjimkou, aby dorazilo třeba pouze 5 hráčů. Špatnou docházku vidí mnozí jako velký problém, stejně tak jako nepřipravenost trenéra. Během tréninku zde nepanuje ani disciplína, hráči chodí v průběhu na záchod, nebo si doplňují pití.

„Nás je cca 25 a chodí nás fakt 5, v pátek 10 – 15 maximálně.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

„Tady ten trénink máš bez trenéra, střílí se na bránu, pro mě je to tak, že si vyčistím hlavu takovýhle tréninky, to je pro mě ztráta času.“ (Milan, 35 let, B tým, hostování)

Na počátku sezony chodili hráči poctivěji, postupně se však počty začali snižovat: *„Loni v létě nás chodilo tak 15, pak se na začátku podzimu třikrát prohrálo a už to šlo do kopru, chodilo nás osm, deset a už to šlo dolu.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář).*

Agonální hry předpokládají kázeň a výdrž (Caillois, 1998: 36). Přístup hráčů k trénování ale není takový, jaký by měl být. Docházka na tréninky je malá, z čehož plyne, že fotbalová cvičení při nízké účasti nelze dělat efektivně.

„Myslím si, že kdyby sem přišel nověj trenér, tak se tady podívá na první dva tréninky, přijde mu šest lidí a zase odejde.“ (Tomáš, 24 let, A tým)

„Kdyby přišel nověj trenér, tak by tady bylo na pár prvních tréninků hodně lidí a pak by je to omrzelo jako teďka.“ (Lukáš, 17 let, A+B tým)

Hráči tvrdí, že by byli rádi, kdyby tréninky a hra jako taková byly na úrovni profesionálního sportu. Před několika lety zde ale působilo pár vysloužilých jihlavských hráčů, kteří sem tyto profesionální hodnoty zanesli. To byl důvod, proč se Kostelci v soutěžích dařilo. Je ale potřeba říci, že v této době se sem také nikomu z mladších hráčů nechtělo a byli rádi, že mohli hrát v B týmu podle svých vlastních pravidel. V profesionálním sportu se po hráčích vyžadují lepší a lepší výsledky (Huizinga, 2000: 267), čímž se ale vytrácí radost a spontánnost

(Huizinga, 2000: 268). Je tedy dost pravděpodobné, že právě v A týmu, který nesl profesionální normy, nechtěli hráči hrát proto, že už jim působení v tomto týmu nepřinášelo radost a také si mezi spoluhráči nerozuměli (Sekot, 2008: 31). Fotbalisté tedy vyžadují v kolektivu hodnoty zájmového rekreačního sportu (Sekot, 2008: 31).

„Kdysi to u nás bejvalo tak, že u nás hrálo pár přespolních takhle z Jihlavy a to byli vesměs starší hráči, kterým bylo kolem 30 – 35, takže dá se říct, že ti se bavili ve skupince spolu... my jsme měli B tým a za ten hráli kluci, co vyšli v Kostelci z dorostu, tam už prostě ta parta byla... v tom Áčku nechtěl ze začátku nikdo hrát, protože to bylo z tý party oddělený“ (Dominik, 24 let, A tým).

8.3 Mládež

V rozhovoru trenér hodně připomínal, že pro budoucnost fotbalu v Kostelci, je podstatná mládež. Dorostenecká družstva byla ale kvůli malému počtu hráčů zrušena, nyní zde funguje pouze příprava. Absence mládeže je také důvodem, že v současnosti panuje v mužstvu krize.

„Měla by se udělat nějaká mládež, protože nemáme vůbec žádný žáky a nic takového, takže ten fotbal za chvíli skončí...“ (Radek, 26 let, A tým)

„Teď už poslední 4 roky jsme ve velkém útlumu, nemáme hráčskou základnu...“ (Vladislav, 45 let, trenér)

„V okamžiku, jak jsme rušili dorost, tak jsem věděl, že s tímhle přijdou tyhle problémy... zespu od těch mladejch kluků není tlak, protože nejsou...“ (Vladislav, 45 let, trenér)

8.4 B tým

Od B týmu se ve fotbale očekává, že se zde hráči vyšlí z dorostu připraví na kariéru v hlavním A týmu a že z tohoto místa bude vycházet konkurence právě pro A tým. Zde v týmu je to ale jinak, v B týmu působí spíše již starší hráči, případně se doplňuje hráči z A týmu. Zkrátka je zde málo lidí na to, aby mohl B tým bez problémů fungovat.

„Před několika lety do toho běčka přicházeli 17, 18letý kluci, dneska byl zápas a já obvolávám tady jednoho 45, jestli by nešel, druhýho, kterej taky už dva roky nehraje, jestli by si nešli zahrát.“ (Vladislav, 45 let, trenér)

8.5 Hra, výhra

Caillos uvádí, že kouzlo hry spočívá v její nepředvídatelnosti (1998: 31). Na začátku zápasu nikdo nemůže hádat, jaký bude výsledek vzájemného zápasu a kdo bude vítězem (1998: 29). Hra by také měla přinášet hráčům radost (1998: 31) a jejím atributem je svoboda (1998: 31). Hra v tomto smyslu je ale v tomto případě narušena, přestává přinášet hráčům radost a stejně tak výsledky zápasů přestávají být neočekávatelné. Hráči jdou často do zápasu s tím, že už předem tuší, že pro ně neskončí pozitivním výsledkem. Narušení je právě i v oblasti svobodného rozhodnutí hru hrát. Účast na trénincích je nízká, tudíž i na zápasy je často k dispozici málo lidí a trenér, či hráči musí ostatní přemlouvat ke hře.

„...už nastupujeme na hřiště s tím, že prohráváme 2:0, to je něco špatně.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

Ideální není ani docházka na zápasy. Jak říká Adam: *„Když se jezdí na zápas, ani nevíme, kdo půjde, jestli budeme mít dost aut, kolik lidí pojede. Pak stojíme před hospodou, voláme dvaceti lidem, ještě je přemlouváme, aby šli hrát fotbal“ (Adam, 23 let, A tým, brankář).*

Výhra z pohledu vrcholového sportu je taková, kdy se soupeř ukazuje jako nepřítel (Sekot, 2008: 29). U zájmového rekreačního sportu pak soupeři spíše *„udělují soupeření povahu vzájemného testování“ (Coakley, 2001 podle Sekot, 2008: 31).* V tomto případě jde spíše o zájmový rekreační sport, jak říká trenér, v případě, když hrají hráči s týmem, který je lepší nejen tabulkově, ale jsou zde i placení hráči: *„je to hodně o motivacích, kluci si chtějí dokázat, že na ten tým mají, na klub, který angažuje kluky, co místní považují za hvězdy“ (Vladislav, 45 let, trenér).*

Nejvyšší místo, kde může tým z pohledu zájmového rekreačního sportu uspět, je lokální úroveň (Sekot, 2008: 32). To platí i v tomto případě, nejvyšší soutěž, kde se může tým uplatnit, respektive nejvyšší soutěž, kde se za svoji existenci uplatnil, je krajský přebor.

„S děčkama jsem hrál krajskou soutěž, to se tady nikdy nehrálo. To jsme hráli s velkejma městama, ti kluci na to vzpomínají, protože to byl zážitek... Já jsem na to osobně hodně pyšnej.“ (Vladislav, 45 let, trenér)

8.6 Finance

V této kapitole se budu zabývat financováním fotbalu v Kostelci. Pracuji zde s pojmy Polanyiho, které rozpracovává Murphy. Proto je nejprve krátce uvedu. Existují tři druhy směny, jsou to *„reciprocita, redistribuce a tržní výměna“* (Polanyi podle Murphy, 1998: 138). Všechny typy mohou existovat vedle sebe v jednom ekonomickém systému (Murphy, 1998: 141).

Reciprocita je činnost, kdy dáme někomu dar a čekáme, že dostaneme obdobnou věc stejné hodnoty (Murphy, 1998: 138). K tomuto druhu směny dochází mezi lidmi, mezi nimiž jsou vzájemné vztahy a tyto vztahy se na základě směny prohlubují (Murphy, 1998: 138). Reciprocita upevňuje příbuzenské vztahy a podporuje společenskou solidaritu (Murphy, 1998: 139). Murphy říká, že lidé se obdarovávají v rámci rodiny, přátel, spolupracovníků a *„zkušený dárci ví, že v této štědrosti je obsaženo jemné politické manévrování“* (Murphy, 1998: 138). Hodnotu dáreků pak reflektuje vzájemné postavení mezi oběma dárci. Ti, již mají stejné postavení, dávají si dárky stejné hodnoty. Jinak drahé dárky se pak dávají v nerovnocenných vztazích (Murphy, 1998: 138). Takovýto vztah je například mezi rodiči a jejich dětmi, nebo mezi nadřízeným a jeho zaměstnanci. Dražším darem člověk ukazuje své nadřazené postavení, získává loajalitu obdarovaného, který je pak navíc dárci zavázán (Murphy, 1998: 138). Tento druh směny je charakteristický spíše u rovnostářských společností (Murphy, 1998: 139).

Redistribuce se objevuje u hierarchických společností. Při této směně *„zboží přechází od výrobců k určitému centrálnímu úřadu nebo osobě, odkud je znovu, za různými účely, rozděleno do celé společnosti“* (Murphy, 1998: 139). V některých kulturách je pak majetek, který získá náčelník jakožto nadbytek, přerozdělován na základě politických cílů, takže *„nadprodukce je vlastně investicí do moci a prestiže“* (Murphy, 1998: 140). Týká se také veřejných financí, kdy se z daní platí například vzdělání, policie, veřejné parky a nezáleží zde

na tom, jestli je daný jedinec využívá, ačkoliv se na nich svými daněmi podílí (Murphy, 1998: 141).

Směna na trhu se týká kapitalistického hospodářství, které známe z Evropy a Ameriky. Na trhu se shromažďují prodejci a své výrobky, které zde nabízejí za cenu, na které se předem s kupujícími dohodnou, prodávají (Murphy, 1998: 140). Společenské systémy, kde funguje tržní směna, jsou složité a „*hlavními politickými formami bylo státní zřízení a sociální rozvrstvení*“ (Murphy, 1998: 140).

Kostelec je typický tím, že hráči nikdy nedostávali za odehrané zápasy finanční odměny, i když hráli vyšší soutěže, kde jsou odměny standardem. Finančně se pak o klub stará obec a trenér, který se zde také sponzorsky podílí.

V profesionálním fotbale všeobecně funguje na trhu s hráči tržní výměna (Karl Polanyi podle Murphy, 1998: 138). Kdy se na trhu shromažďují prodejci – hráči a nabízejí své služby různými fotbalovým klubům, a to za dohodnutou cenu (Murphy, 1998: 140). Směna na trhu je někdy ale patrná i v krajských nebo okresních soutěžích, jak líčí kronika Historie kosteleckého fotbalu událost z roku 1935: „*Začal se projevovat vliv peněz, například v Kostelci se usadil Petr Kučera, který hrával v Praze 1. ligu. Byl by pro Kostelec obrovská posila, jenže ho přeplatila Lhota.*“ (Bláha, 2002: 4).

V případě fotbalu v Kostelci zde v rámci ekonomického chování působí reciprocita (Karl Polanyi, Murphy, 1998: 138). Trenér – sponzor se o klub stará, investuje do něj své peníze, protože mezi ním a hráči ale není stejné společenské postavení, neočekává od hráčů podobné investice, ale jejich loajalitu a závaznost. Takový dárce ví, že na základě takových sponzorských darů si bude moci dovolit mluvit do záležitostí klubu a jeho slovo bude mít váhu (Murphy, 1998: 138).

Svým způsobem se zde projevuje ale i redistribuce (Karl Polanyi, Murphy, 1998: 138). Nejen, že klub získává sponzorské dary od obce, která takto přerozděluje veřejné finance, ale můžeme sem zahrnout i členské příspěvky, které hráči platí, a které pak pokrývají další náklady klubu. Nově se hráči snaží zavést pokuty, za něž by na konci sezony mohli uspořádat oslavu, čímž také dochází k redistribuci jimi vydělaných peněz (Murphy, 1998: 139 – 141).

V rámci fotbalu v Kostelci mají zkušenost se všemi třemi druhy směny, jak je charakterizuje Polanyi – reciprocita, redistribuce i tržní výměna, ačkoliv tržní výměny se přímo neúčastní (Karl Polanyi podle Murphy, 1998: 138).

„Nikdy jsme nebrali nikoho za peníze, my jsme to všechno dělali zadarmo ve svém volném čase, všechny to bavilo.“ (Vladislav, 45 let, trenér)

„Když jsme hráli 1.A třídu, tak jsme byli exoti tady v těch soutěžích, protože tam už hrajou skoro všichni za peníze... touhle cestou my jsme nikdy nešli, dvakrát, třikrát jsme se o tom před pěti, šesti lety bavili, jestli touhle cestou, ale rozpočet to neutáhne. Sponzorsky jsme šli ze dvou toků – dávala obec určitý peníze a já, pak přicházejí nějaký menší částky, jak byly drobný akce...“ (Vladislav, 45 let, trenér)

8.7 Fotbal a vesnice

8.7.1 Využití hřiště

Hráči mají představu, že hřiště by se mělo využívat i pro jiné činnosti, než je fotbal. Sportovní areál je využíván celou vesnicí, kdy si mohou jít zahrát tenis, nebo jsem častokrát viděla děti, jak si kopou na umělém povrchu, který se nachází hned vedle tenisového kurtu.

Hráči hřiště využívají po trénincích nebo pozápasech pro svá posezení, slaví zde narozeniny.

Co se týče využívání hřiště pro vesnické účely, za dobu svého výzkumu se zde konala veřejná akce pouze jednou. Šlo o vesnickou slavnost, která se konala k příležitosti otevření nově opraveného náměstí. Akce se uskutečnila poslední srpnový víkend. V rámci této slavnosti se odehrál i fotbalový zápas „*týmu celebrit*“ (mediálně známe osobnosti z Prahy) a „*hvězdného týmu*“ (bývalý vesničtí hráči). Slavnost byla dvoudenní, já sama jsem přišla první den ve večerních hodinách na náměstí. Pro všechny to byla velká událost, setkali se zde starší i mladší generace a samozřejmě se zde sdružovali místní fotbalisté. Všichni popíjeli, někdo více, někdo méně, a to i navzdory tomu, že další den měl B tým odehrát domácí zápas. Všichni postávali u stánku a povídali si. Setkala jsem se zde s některými bývalými hráči, například jeden z nich musel skončit, jelikož odešel studovat do jiného města. Zůstal ale ve

skupině jakýmsi „*honorárním sousedem*“ (Kandert, 2004: 78), se kterým se stále hráči baví a vídají. Společně také několikrát navštívili jeho nové působiště.

Co se týče prostředí, na náměstí bylo podium, kde se střídali různé kapely, před pódiem pár lavic na sezení a na náměstíčku byly dva stánky s nápoji. Jeden měli hasiči a ve druhém obsluhovalo pár členů fotbalového týmu, což ukazuje, jak se zájmové spolky na vesnicích zapojují do veřejného života své vesnice (Kandert, 2004: 91). Z akce pak postupně všichni odcházeli kolem druhé hodiny ranní.

Následující den se odehrál onen dlouho očekávaný zápas mezi „*hvězdami*“, na který se přišla podívat celá vesnice. Bylo vidět, jak si bývalý hráči užívají pozornost, kterou jim publikum dopřálo. Po „*hvězdném*“ zápase přišel na řadu zápas B týmu proti sousední vesnici a dorazilo se tedy podívat dost fanoušků i od soupeře. Díky hezkému počasí a předchozímu zápasu zde také zůstala spousta místních diváků. Bylo to, jak je to v této soutěži běžné, malé vesnické „*derby*“. Zápas proběhl bez problémů i navzdory tomu, že na několika hráčích bylo vidět alkoholové opojení z předchozího večera. Ač nakonec místní prohráli, výkon odvedli dobrý a hráče chválili i místní na ulici. Jan se například dočkal poklony od budoucích hráčů, malých kluků, kteří se chodí na zápasy pravidelně dívat.

Stejně tak jako to byla jediná veřejná akce, která se konala na hřišti, také to byla jediná akce, do které se aktivně zapojili již vysloužilí bývalí hráči.

8.7.2 Význam pro vesnici

Huizinga tvrdí, že dnešní sport již nenese žádné kulturní významy (2000: 268). Sekot pak upřesňuje, že mimo sociální kontext existuje vrcholový sport, kdežto zájmový rekreační sport je v sociálním kontextu zakotven (2008: 32 – 33). Zájmový rekreační sport tedy nějaké kulturní významy nese. Stejně jako fotbal na vesnici. Kamarádké skupiny se mohou, jak říká Kandert, zapojovat do různých aktivit své vesnice (2004: 81). Skupina zde na vesnici se zapojuje i do jiných činností, například organizuje pouťovou zábavu, nebo různé turnaje. Hlavním článkem, který se právě o několik akcí na vesnici zasloužil, je Adam: „*Naposledy jsem organizoval za Sokol ping pongovej turnaj, zúčastnilo se asi 30 lidí, všechny to bavilo... Dále organizuju, když tady máme nějaký narozky, tak se snažím něco koupit, složit se na to.*

Ukončení sezony, do toho se taky angažuju.“ (Adam, 23 let, A tým, brankář). Adam má nápady, co kde a jak uspořádat a jeho úkolem je přesvědčit další členy, aby se do organizace zapojili: „Většinou mi nějaký kluci pomůžou, kluci jsou aktivní, ale sami by do toho asi nešli. Někdy mi to přijde, že je musím i trošku přesvědčovat, že tý akci nevěří, pak jsou třeba nadšení.“ (Adam, 23 let, brankář).

8.7.3 Skupiny v rámci vesnice

V Kostelci působí několik různých zájmových skupin, jako jsou například divadelníci, hasiči, včelaři, apod. Každý z obyvatel pak čas od času zavítá do hospody, která je zde „*informačním centrem*“ (Kandert, 2004: 96). Zájmové spolky zasahují do života komunity tak, že pořádají různé veřejné akce (Kandert, 2004: 91). TJ Sokol Kostelec, pod který fotbalový klub spadá, pořádá různé aktivity pro děti (Městys Kostelec, 2012: 88 – 91). Hráči sami pak pořádají další události, například pingpongový turnaj, nebo zábavu (viz výše), tedy tým se do života své komunity zapojuje. Je zajímavé sledovat, jak Milan, který z Kostelce nepochází a působí zde zatím jen dočasně, se také s přáteli z týmu zapojuje do aktivit vesnice. Milan se živí mimo jiné jako kytarista a zpěvák a právě on byl hlavní hvězdou na pouťové zábavě, již fotbalisté pořádali. Jak jsem již ukázala výše, je na něm patrný proces „*resocializace*“, kdy v rámci nového týmu přijímá nové hodnoty (Schaefer, Lamm, 1995 podle Sekot, 2008: 20).

Sami hráči pak vnímají to, že hrají fotbal jako něco, co je odlišuje od ostatních obyvatel, a to obzvlášť ve smyslu, že dělají něco nejen pro sebe a pro vesnici, ale důležité je, že nesedí jen v hospodě u piva.

„Je to tady rozčleněný – jsou hasiči, šantánisti, divadelníci a pak jsou fotbalisti. To je pak prostě nálepka, ale když se sejdou všichni v hospodě, tak je to úplně jedno. Ale jo, určitě bych tolik přátel neměl, kdybych nehrál fotbal.“ (Tomáš, 24 let, A tým)

„Lidi mě asi berou trochu jinak, když mě vidí na hřišti, než když mě vidí jen v hospodě. Aspoň si řeknou: ‚No, ten kluk aspoň něco dělá, nějak se snaží se sebou něco dělat, něco dělá i pro ten Kostelec.‘, tak možná pár lidí si to řekne...“ (Adam, 23 let, A tým, brankář)

„Sedět někde v hospodě nebo hrát automaty nebo já nevím, dělat něco pro to zdraví třeba, zasportovat si, zaběhat, protáhnout se, zacvičit, nevidím v tom žádný problém. Nějaký pivko si samozřejmě člověk dá jo, ale nemusí chodit domu zrumplovanéj.“ (Pavel, 36 let, B tým)

8.7.4 Fotbal a fanoušci

Kvůli fanouškům je potřeba vyhrávat. Z mého výzkumu vyplývá, že fanoušci jsou měřítkem kvality fotbalu, o tom se zmiňuje kronika: *„Na dobrý chodí, na špatný spíš nadávají.“* (Bláha, 2002: 45). O tom hovoří i Tomáš: *„Když se vyhrává, to pak lidi chodí, a to pak je těch kamarádů strašně moc a když se prohraje...“* (Tomáš, 24 let, A tým).

Fanoušci pak rádi radí hráčům, jak by měli hrát: *„Lidi, co choděj fandit, tak třeba na nás mají nějaký názor, chtěj nám ho říct, když jsou opilí, snaží se nám poradit.“* (Jan, 22 let, A tým).

„Ti největší fanoušci se s náma o tom fotbale baví a prožívají ho s námi, mají na to nějaký názory, sem tam nás pochválí, sem ta na nás řvou... Když se pak sedí někde v hospodě, tak nám dokážou vyčíst po pár pivech, jak jsme hráli špatně...“ (Dominik, 24 let, A tým)

Pro diváky a fanoušky se stává samotný zápas divadlem, kterého se účastní zprostředkovaně (Sokol, 2004: 82). Diváci se vžijí do aktérů hry, povzbuzují a napodobují jejich chování (Caillois, 1998: 43). Jak mi řekl Adam: *„Ten fanoušek jde na ten fotbal vyhrát.“* (Adam, 23 let, A tým, brankář).

U Sekota nalezneme myšlenku, která se týká vrcholového sportu, a to, že pasivní sledování sportu, odvádí veřejnost od aktivního sportování (Krawczyk, 2004 podle Sekot, 2008: 30). U vesnického fotbalu, konkrétně v Kostelci se na fotbal chodí dívat hlavně lidi, co jsou nějakým způsobem s fotbalem spojeni: *„sem chodí jenom ti lidi, co ten fotbal hrajou, co dělají do fotbalu a jinak jako moc lidí okolo ne“* (Milan, 35 let, B tým, hostování).

9 Závěr

Využila jsem etnografický výzkum, který se řadí do kvalitativních strategií. Předem jsem tedy nevěděla, co přesně mi mé zkoumání přinese za výsledky. Do terénu jsem šla s tím, že jsem chtěla poznat prostředí fotbalu na vesnici, důkladně ho prozkoumat a zjistit jak jsou členové týmu propojeni s vesnicí, co kdo komu přináší, jestli vůbec a jaké mají hráči postoje. Jak jsem již psala v úvodu, sledovaný klub procházel v době mého výzkumu krizí. Díky výpovědím o této krizové situaci jsem mohla sestavit obraz ideálního týmu, jak by měl vypadat, jak by se měl fotbal hrát, co by měl přinášet na vesnici za hodnoty. Tyto výpovědi jsem pak porovnála s aktuálním stavem, který jsem vyzorovala v terénu.

Na základě krize, kterou aktuálně klub prožívá, jsem zjistila, že zde existuje určité narušení podstaty hry ve smyslu, jak ji definuje Caillois. Ten tvrdí, že kouzlo hry spočívá například v její nepředvídatelnosti (1998: 31) a svobodě (1998: 31), zde se ale ukazuje, že právě tyto dvě hodnoty jsou narušeny. Hráči již při příchodu na hřiště tuší špatný výsledek. Také účast na trénincích i zápasech je nedostačující a mnohdy se musí ostatní hráči přemlouvát, aby vůbec hrát vyrazili.

Ve skupině vzniká „*kamarádká skupina*“, tak jak ji popisuje Kandert (2004: 80), vychází z dětské party (2004: 167), nejvýznamnější pro své členy je v období jejich dospívání (2004: 59) a její členové si vzájemně pomáhají a radí (2004: 82).

Zjistila jsem, jaký význam má pro hráče samotný prostor hřiště. Nejedná se pouze o plochu určenou ke hře, která je nějakým způsobem ohraničena (Sokol, 2004: 82), která je situovaná v místě a vykazuje nějaké členění (Lynche, 2004 podle Čermáková, 2009: 28). Jde i o „*místní informační centrum*“ (Kandert, 2004: 96), kde se hráči schází po trénincích či zápasech proto, aby si mohli popovídat o sobě samých i o novinkách ve vesnici.

Důvodem, proč hráči fotbal hrají, je bez pochyby zábava, na tom se shodovali všichni bez výjimky. Já jsem tuto zábavu vymezila do tří skupin. Je to radost z výher, kdy hráčům přináší radost výsledky. Dále radost ze samotného sportovního výkonu, kdy nejde až tak konkrétně o fotbal, ale o pohyb jako takový. Poslední skupina je pak zábava jakožto trávení času s přáteli, což souvisí se vznikem příležitosti „*napít se na to*“ (Haukanes, 2004: 93) a s významem hřiště jakožto „*místního informačního centra*“ (Kandert, 2004: 96).

Otázkou bylo, jaké má tým hodnoty, jestli se více připodobňují k vrcholovému sportu (Sekot, 2008: 29), nebo k zájmovému rekreačnímu sportu (Sekot, 2008: 31). Ač zde byly nějaké nuance, že hráči spíše přijímají hodnoty vrcholového sportu, nebo respektive by tak někdy rádi fungování týmu viděli, tým svoji charakteristikou rozhodně koresponduje se zájmovým rekreačním sportem už jen z toho důvodu, že nese kulturní významy. Huizinga tvrdí, že v dnešní společnosti již sport tyto významy nemá (2000: 268), Sekot i můj výzkum ukazují, že v rámci zájmového relaxačního sportu kulturní významy nese (2008: 32-33). Zájmová skupina fotbalistů se aktivně zapojuje do veřejných činností své komunity (Kandert, 2004: 81).

Být ve vesnici fotbalistou, dává členům klubu určitý status. Ukázalo se to na již vysloužilých hráčích, kteří sehráli v rámci oslav na vesnici zápas s pražskými celebritami, na něž se přišla podívat a podpořit celá vesnice. Ale poukazují na to i nynější aktivní hráči, kteří se fotbalem odlišují od ostatních zájmových skupin ve vesnici a od ostatních obyvatel. Pro hráče, kteří pak přímo z dané vesnice nepochází, je fotbal prostředkem socializace do nové skupiny. V kontextu socializace jsem našla i případ resocializace (Schaefer, Lamm, 1995 podle Sekot, 2008: 20), které je vystaven hostující hráč a který pomalu přebírá hodnoty svého nynějšího týmu. Pro hráče samotné je pak čest, že mohou svoji vesnici reprezentovat a dostat ji do povědomí v celém regionu – lokální úspěch (Sekot, 2008: 32).

10 Prameny a literatura

BITTNEROVÁ, D. [2011]: Lokální identita – uzavřenost. *Postrurální světy: Antropologie současné vesnice*. [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?id=789059761656ed8c44288dfd10aef208&tid=&do=predmet&kod=YBA124&skr=2014>>. [cit. 2015-05-13].

BLÁHA, F. (2002): *Historie kosteleckého fotbalu 1932 – 2002*: Soukromý archiv TJ Sokol Kostelec. Rukopis.

CAILLOIS, R. (1998): *Hry a lidé*. Praha, Yp3,silon.

ČERMÁKOVÁ, E. (2009): *Veřejné prostory jako kulturní a sociální platforma města. [Urban Festivities and Cultural Events as Instruments of Urban Revitalization and Development]*. Brno. Disertační práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, Ústav teorie. Vedoucí práce Doc. Ing. Arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

FINK, E. (1992): *Oáza štěstí*. Praha: Mladá fronta.

FOUCAULT, M. (2000): *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha, Dauphin.

HAUKANES, H. (2004): *Velká dramata - obyčejné životy. Postkomunistické zkušenosti českého venkova*. Praha, SLON.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha, Portál.

HEŘMANSKÝ, M. (2009/2010): Kvalitativní analýza dat. *Úvod do společenských vědních metod*. [e-learning]. [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>>. [cit. 2015-05-13].

HEŘMANSKÝ, M. (2009/2010): Pozorování při zkoumání sociálního prostředí. *Úvod do společenských vědních metod*. [e-learning]. [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>>. [cit. 2015-05-13].

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M. (1995): *Sociologie I: Úvod do sociologie a sociologie venkova*, Provozně ekonomická fakulta, ČZU v Praze.

HUIZINGA, J. (2000): *Homo ludens: O původu kultury ve hře*. Nakladatelství Dauphin.

JELÍNEK, R. (2005): *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Vydal Radovan Jelínek, Tiskárna Libertas, a. s.

JONES, D. J. (2006): Na cestě k domorodé antropologii. *Biograf (39)*: 29 odst. Dostupné z: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3904>> [cit. 2015-05-13].

KANDERT, J. (2004): *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých až osmdesátých letech 20. století*. Praha, Karolinum.

KONOPÁSEK, Z. (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu. *Biograf (12)*: 106 odst. Dostupné z: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1205>> [cit. 2015-05-13].

Městys Kostelec. (2012): Brno: F. R. Z. agency.

MILES, MATTHEW B., HUBERMAN, A. MICHAEL (1994): *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE.

MURPHY, R. F (1998): *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha, SLON.

NOVOTNÁ, H. (2009/2010): Kvalitativní strategie výzkumu. *Úvod do společenskovedních metod*. [e-learning]. [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>>. [cit. 2015-05-11].

NOVOTNÁ, H. (2009/2010): Výběrové strategie. *Úvod do společenskovedních metod*. [e-learning]. [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>>. [cit. 2015-05-11].

SOKOL, J. (2004): *Malá filosofie člověka*. Praha, Vyšehrad.

Systém fotbalových soutěží v Česku. (2001-). *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Syst%C3%A9m_fotbalov%C3%BDch_sout%C4%9B%C5%BE%C3%AD_v_%C4%8Cesku> [cit. 2015-05-04].

Velký sociologický slovník. (1996). Praha: Karolinum.